

Наше Слово

PIK LXVII № 18 (3377) WARSZAWA, 1 TRAWNIA 2022 ROKU
ЦІНА – зл. 5 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Акція «Вісла»

За те, що ти –
українець

Фото з архіву Євгена Місила

На цей рік випадає 75-та річниця насильної депортації українців з рідних земель на західні та північні території Польщі. Тодішня влада постановила «остаточно вирішити українське питання». Мета задуму була сформована у відповідності до «остаточного розв'язання» єврейського питання.

У вересні 1945 року влада новоствореної Польської народної республіки приєдналася до Лондонського договору та визнала статут Міжнародного військового трибуналу, у якому «мордування, винищення, перетворення людей на рабів, депортації та інші нелюдські вчинки» названо злочином проти людства. На підставі цього статуту Нюрнберзький трибунал засудив нацистів. І ніхто не має до нього за це претензій по сьогоднішній день. А 24 квітня 1947 року та ж сама влада ПНР ухвалила рішення про насильну депортацію українців, їхнє розпорошення та денационалізацію. По дорозі був табір у Явожні, в'язниці, розстріли. Плач та жах в очах 153 тисяч людей.

Комуністична влада вирішила втілити в життя політику мононаціональної держави, у якій не було місця одвічним мешканцям цих земель лише з тієї причини, що вони народилися українцями.

Тих, кого тоді депортували, сьогодні залишилося вже небагато. Час невблаганно забирає людей по той бік. Зостаються їхні нащадки – діти, онуки

та правнуки. Для кожного наступного покоління досвід попередніх має інше значення. Наші предки тужили за домівкою, розповідали: «а вдома було так...». А для народжених в розпоро-

шенні домом ставали зовсім інші краєвиди. Комуністична влада засудила нас до зникнення, асиміляції. Знищувала сліди нашої одвічної присутності на рідних землях.

Коли у Польщі змінилася система, та опісля, коли Україна стала незалежною і самостійною державою, нам здавалося, що розповідь про українську долю буде зрозумілою і для поляків. Але виявилось, що лише для деякого. Інші вважали, що наша оповідь про історію, про злочини проти наших предків – це паплюження польської гідності. Всі ми пам'ятаємо, як важко було засудити табори у Явожні, складно назвати насильницьку депортацію злочином проти людства, цим самим виправдовуючи те, що зробила держава у 1947 році; пам'ятаємо картини зруйнованого собору у Перемишлі, наших понівечених цвинтарів та могил, безпорадність влади, яка не змогла знайти та засудити відомих усім зловмисників. Попри це все, наша громада жила, зберігала свою ідентичність, будувала церкви та школи, плекала культуру. Кожне покоління за рахунок асиміляції втрачало багато своїх членів. Тих, які боялися, стидалися, не хотіли, не любили, яким було байдуже – вони, може, і знали про долю предків, але з нею та з ними не хотіли і не хочуть себе асоціювати. А ми з вами живемо в іншому світі, ми вже залишили перони депортації, працюємо та розвиваємо своє українство в інших обставинах. Віддавна побіч нас є Україна. І польське суспільство dorostало до неї – і як до держави, і як до суспільно-історичного явища.

Нашим історикам та журналістам вдалося задокументувати різні аспекти депортації. Вони зібрали великий масив документів, свідчень: соціологи описали настрої та відчуття громади, медійники розповідали про те, що було раніше та що відбувається зараз. Усім їм потрібно за цю працю подякувати – представникам обох національностей. Адже це не виглядає так, що з одного боку барикад стоять українці, а з іншого – поляки; є ті, хто хотів почути, ретельно описати та зрозуміти, й інші – хто прагне постійно виправдовувати дії

влади та засуджувати українців за всі можливі й неможливі злочини, вважаючи, що, чим гірше для нас, тим краще для поляків.

Неодноразово ми питали: за що нас спіткала ця доля? Бо історія була такою! Бо всі так робили, бо ми на це заслужили! Але відповідь проста: за те, що ми – українці, і за те що ми хотіли бути та залишатися собою. Говорити українською мовою, молитися у церквах, розповідати історії про наших героїв, читати наших Шевченка, Франка та Антонича. За те, що ми хотіли жити як вільна нація у своїй державі, і за цю державу боролися.

Настав 2022 рік. Ми готувалися до чергового вшанування річниці акції «Вісла». Планували наукові конференції та спільні заходи, хотіли донести до загальної відома, що депортація 1947 року – це, безсумнівно, злочин проти людства. Але прийшло 24 лютого – ще одна кривава дата в історії усього світу та, зокрема, українській. Агресія путінської росії, відкрита війна на нашій Батьківщині, багатомільйонна хвиля біженців та нечувана, безпрецедентна підтримка у цій боротьбі з боку Польщі – президента, уряду, всіх політичних партій та передусім суспільства – спонукають нас подивитися на першоджерело всього нашого лиха. А воно там – у росії, у російській душі та шовінізмі, для якого Україна та українці – це смертельні вороги. Бо вони вважають нас «недонародом» та «недодержавою», і тому, на їхню думку, у нас немає жодних прав, нас можна розстрілювати, морити голодом, вивозити та денационалізувати. Можна поводитися з нами як орки, навіть не як звірі, бо звірі так себе не ведуть. Можна випускати по нас ракети, тіла убитих розчавлювати танками, гвалтувати, грабувати все, чого люди досягли власною працею. Корінь нашого лиха там – у головах московських каїнів. І зараз ця істина відкривається перед очима усього світу. Це не змінить історії, але допоможе зрозуміти, що українофобія може за простою використуватися кремлівською пропагандою та ідеологією – незалежно від того, сидить у кремлі цар, генсек чи путлер!

Саме тому у 75-ту річницю депортації хочемо закликати всіх: будьмо разом! Сьогодні важко не помітити, що ідеологами з 1947 року повністю співпадають із путінськими з року 2022. І ми маємо зрозуміти: усе, що сіє ненависть та ворожнечу між українцями та поляками, береться з ідеології, ноги якої ростуть із кремля, у головах чергових путлерів з гібридом більшовицької «красної» зірки та російського двоголового орла на лобі.

Пом'янімо тих, хто відійшов, подякуймо тим, хто з нами, і будуймо майбутнє нової України та братньої Польщі у спільній відважній, солідарній боротьбі за волю. Україна – це Європа. З Польщею – ми сильні, а рускій ваєнний корабель разом пошлемо нах*й! Слава Україні та Слава Польщі! ■

Мирослав СКИРКА

Фото з архіву ІНП (архів «НС»)

ОСВІТА

Фото з фейсбук-сторінки Українського дому у Варшаві

Від ідеї до реалізації – 24 дні Історія нової української школи у Варшаві

Три поверхи, 11 класних кімнат та 270 учнів. 11 квітня у Варшаві відкрилась нова школа для українських дітей – SzkoUA. Менш ніж за місяць польсько-українській команді вдалося організувати все «з нуля», аби діти, які втратили можливість онлайн-навчання, могли продовжувати вчитися рідною мовою. Про деталі ми поговорили з директоркою Варшавської української школи – Оксаною Колесник.

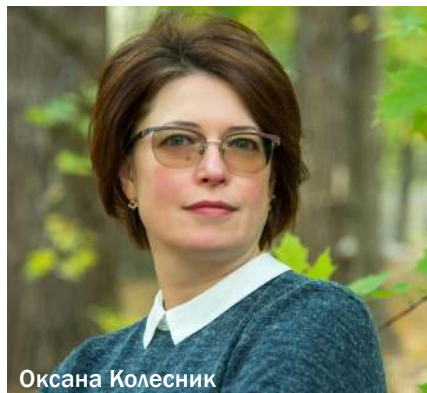
Про реалізацію

— Від першого мейлу з ідеєю і до відкриття школи пройшло 24 дні, — розповідає директорка. З нею ми говоримо у комп'ютерному класі, де встановлено близько 20 моніторів — тут діти складатимуть підсумкові іспити, які Міністерство освіти і науки України спростило до рівня мультитестів.

Техніку в клас інформатики, а ще прибирання класів, обладнання, переміщення меблів та інше взяли на себе волонтери — вони допомагали з ранку до ночі.

Окрім комп'ютерного класу у школі ще 10 кімнат на трьох поверхах. Є їдальня, спортивна зала, вчительська, директорат і медпункт. До викладацького колективу через соцмережі набрали 22 вчителів — усі українці. Заявок, за словами Оксани Колесник, було більше 600.

Зараз школа виглядає так, наче вже давно працює, а про перші дні роботи нагадає лише електрик, який завершує встановлювати кабелі.

Оксана Колесник

Фото з архіву героїні статті

Про відбір учнів

Українських дітей до Варшави прибуває багато, і, очевидно, більшість не володіє польською. Українських шкіл у Польщі близько п'яти, і у кожній своя система прийому учнів. У новій Варшавській українській школі першочергово приймають дітей із гарячих точок, у яких школи зруйновані, а дистанційного навчання нема.

Зараз таких дітей 270. Їхні заявки відібрали з-поміж 400 інших. З ними буде працювати психолог, але робота

почнеться через певний час, а поки що проблеми будуть ідентифікувати.

Документ про освіту українського зразка діти отримають без проблем, — каже Оксана Колесник. Для цього вони уклали тристоронню угоду між давидівською громадою Львівського району Львівської області, Українським домом у Варшаві та Всеукраїнською громадською організацією «Орієнтир HUB». Така угода дає можливість вчитися за програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України, а потім отримати український диплом.

Про систему

Деякі з українських шкіл у Польщі мають адаптаційну мету, тобто спрямовані на те, щоб діти якнайшвидше інтегрувались і продовжили навчання в польській школі. У SzkoUA — навпаки. Акцент зроблений на тому, аби максимально наблизити умови навчання до тих, які були в Україні. Діти можуть навчатися з 1-го по 11-й класи, паралельно вивчаючи польську, а потім вирішити — вступати в український чи у польський вищий навчальний заклад. Керівництво переконане, що на адаптацію дітей така сепарованість ніяк не впливає. Директорка зазначає, що у будь-якому разі вони перебувають у польському середовищі та весь час чують мову, тому проблем бути не повинно.

Тут викладатимуть українську, польську та англійську мову, математику й інформатику, історію — як українську, так і польську (разом із тим навчатимуть і польської культури), літературу — українську та зарубіжну, географію, біологію й основи безпеки. Влітку планують відкрити ще мовний табір, аби діти швидше опанували польську.

Про іспити

Після початку війни ДПА (державну підсумкову атестацію) для українських школярів відмінили. Тобто дитина автоматично переходить у 5-й чи 9-й клас, без тестування.

ЗНО (зовнішнє незалежне оцінювання) теж спростили. В Українському центрі оцінювання якості вирішили, що тепер воно буде проходити у форматі одного мультитесту. Діти заходять у власний онлайн кабінет і відповідають на питання з української мови,

математики та історії. Доступ до тесту даватимуть на 10 днів, аби у випадку екстреної ситуації дитина могла завершити тестування пізніше. Питання змінюватимуться щодня.

Отже, після закінчення української школи учні зможуть вирішити — вступати їм у польський чи український вищий навчальний заклад.

Про команду

Усього в українській школі у Варшаві працюють 33 спеціалісти. Це вчителі, адміністрація, медичні працівники, психологи і троє директорів, серед яких один — польський.

SzkoUA створено завдяки ініціативі Клубу католицької інтелігенції у Варшаві, фонду «Наш вибір» і Українського дому у Варшаві за підтримки Фондації польської школи та асоціації «Альянс сімей». Партнером виступило і Міністерство освіти і науки України, а з фінансуванням допоміг Всесвітній фонд «Save the Children». Ініціаторами та ідейними натхненниками були як українці, так і поляки. Оксана Колесник каже, що проєкт вдалося запустити за такий короткий термін завдяки злагодженості роботи команди.

— Хтось допомагає з логістикою, хтось — із підключенням електронних систем, хтось ідейно. Кожен у команді був відповідальний за конкретну частину роботи: пошук вчителів, відбір анкет школярів, комунікацію з організаціями, пошук спонсорів... Так нам вдалося усе зробити за трохи більше, ніж три тижні, — розповідає директорка.

Про плани

Поки робота школи планується до кінця червня. Основна мета, на думку керівництва, — аби школа працювала і з вересня наступного навчального року.

На канікулах хочуть організувати дозвілля таким чином, щоб діти провели час з користю. Серед ідей — мовний табір, де навчатимуть української, польської та англійської.

На питання про основні цілі та вектори розвитку директорка школи відповіла, що хотілося, аби був один єдиний вектор — щоб війна в Україні завершилась і ми якнайшвидше повернулися додому. ■

Рената ЖУПАНІН

«Лісова пісня» з Бартошиць – для захисників України

*Не дай нам, Боже, втратити країну,
Небесний Отче, бережи її від зла!
Моліться, люди, всі за Україну,
Щоб Батьківщина у дітей була.*

Уже понад 50 днів триває повномасштабна війна в Україні. І кожне слово — це біль, сльози, роз-

пач, переживання за нашу державу, за Київ, кожне місто чи село, за бійців, цивільних, невинних дітей, які вже загинули... Але це ще й дні перемоги, бо кожен із них — це подвиг. Українські захисники, а також волонтери, всі люди, які стали на захист рідної землі, — це герої. Українцями захоплюється весь

світ. Ми волелюбна нація, яка споконвіку боролася за свободу. Нам Бог дав щось більше, ніж просто прекрасну землю: сильне серце, душу, віру і несамоовиту витримку, а також єдність і солідарність багатьох країн, особливо Польщі. Ми дякуємо за це всім людям доброї волі.

присвячені Тарасові Шевченку: у Кентшині, Лідзбарку, Бартошицях. Були гучні оплески та сльози на очах, бо солісти з великою любов'ю виконували пісні про Україну, «Реквієм», декламували вірші Шевченка, які були як ніколи пророчими і надихали на боротьбу з підлим, нелюдським ворогом.

Ми раді за своїх учнів. Це вже свідома молодь, яка робить потрібну справу і має в серці любов до рідної землі; це молоде покоління, яке буде пам'ятати про цінності, без яких не може існувати народ: Батьківщину, мову, волю. Ми віримо у перемогу!

Подаймо руку Україні, щоб вистояла у ці дні. Хай єдність, віра, мужність, сила їй допоможуть в боротьбі. Спинити мусимо тирана, агресора, убивцю, ката. І не дозволимо забрати наш рідний Київ, всі міста і хати! За мир, за правду, свою землю тримаймося разом, як один. За нашу рідну Україну, за волю й щастя всіх родин!

Наталія ШЕЛЕСТ
Фото Мирослава Дрозда

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

**Стартував набір на участь
в II Інкубаторі ініціатив мігрантів
та національних меншин**

До 5 травня триває набір на участь в Інкубаторі ініціатив мігрантів і національних меншин. Він призначений для людей, які працюють у неурядових організаціях чи неформальних групах на території Нижньосілезького, Сілезького, Малопольського, Мазовецького та Підкарпатського воєводств.

Це вже другий такий Інкубатор для активістів. Організатори запрошують подавати ідеї та обіцяють підтримати їх освітньо і фінансово. У пріоритеті — ініціативи з системної допомоги постраждалим від війни в Україні (зокрема, жінкам та дітям, які виїхали до Польщі).

У межах Інкубатора 14 і 28 травня відбудуться два онлайн-тренінги. Участь у семінарах допоможе познайомитися з людьми, що працюють в громадських організаціях або у неформальних групах, дасть можливість обмінятися досвідом та запланувати спільну діяльність.

Найкращі ініціативи будуть реалізовані у співпраці з лідером та організаторами Інкубатора. Їхні автори також отримають професійну підтримку у розповсюдженні інформації про свої ідеї.

Для участі в Інкубаторі необхідно заповнити анкету (вона розміщена, зокрема, на сайті газети «Наш вибір») до 5 травня включно. До 10 травня обраним заявникам повідомлять про участь в Інкубаторі, вона безкоштовна. Із додатковими запитаннями можна звертатися за адресою: komm@naszwybor.org.pl.

**Український ярмарок
у Любліні та Янові-Любельському**

Фото з фейсбук-сторінки організаторки

Кожних вихідних у Старому місті Любліна відбувається Ярмарок традицій. На ньому можна придбати вироби народних майстрів та скуштувати традиційні для регіону страви. 15-16 квітня до події приєднався Український ярмарок. З такою ініціативою виступило Рівне — місто-партнер Любліна.

Під час ярмарку (на фото) відвідувачі мали нагоду придбати українські вироби ручної роботи, різноманітні смаколики та великодню випічку.

Усі отримані кошти призначили на допомогу Збройним силам України. Раніше схожий захід відбувся у містечку Янів-Любельський. Як пише на своїй фейсбук-сторінці організаторка акції, депутатка Рівненської міської ради Катерина Марчук, під час ярмарків у двох містах вдалося зібрати 20 580 доларів. За частину коштів уже придбали автомобіль для українських бійців.

**У Польщі заборонили використовувати
символіку, що пропагує російську агресію**

Президент Анджей Дуда підписав закон про спеціальні рішення щодо протидії агресії проти України та захисту національної безпеки. Одна зі статей забороняє використання та розповсюдження символіки або назв, що пропагують війну росії проти України. Про це пише портал prawo.pl.

Ще під час обговорення майбутнього законопроекту з'явилася ідея заборонити використання символу «Z», що ототожнюється з путінською пропагандою. Однак після обговорення автори вирішили, що цю норму треба розширити. Зрештою, ухвалили рішення

про заборону будь-якої символіки, що пов'язана з підтримкою російської агресії. Порушення закону тягне за собою штраф, обмеження або позбавлення волі до 2 років. Президент підписав документ 15 квітня. Нагадаємо, що деякі інші країни каратимуть за використання російських символів «Z» і «V», зокрема Литва і Молдова.

**З'явилося видання
про Михайла Козака**

Вийшла книжка, присвячена пам'яті Михайла Козака, відомого українського культурно-освітнього діяча, історика та архівіста з Перемишля. Редактором видання є професор Микола Зимомря, а матеріали до друку підготувала дружина пана Михайла Катерина Козак. На сторінках книги розгортається історія життя українця — від дитинства аж до смерті у січні 2020 року.

У першій частині автори розмістили біографію. Розповідається про різні місця, де проживав Михайло, зокрема про його рідне село Гребенне, а також Боніни біля Ілави, Торунь, Гданськ, Щецін, Торонто, а наприкінці — Закерзоння і Перемишль.

У наступних частинах книжки автори опублікували спогади тих, хто знав Михайла Козака, співпрацював із ним тощо. Завершальний розділ містить спогади найближчих родичів, фотографії з сімейного архіву та список книжок з бібліотечного фонду Михайла Козака, деякі з яких передали до Архівальної бібліотеки Перемисько-Варшавської архієпархії та до приватних колекцій.

Михайло Козак відомий як упорядник та автор багатьох видань, зокрема про села Кобильницю-Руську та Волоську, а також Гребенне. У найближчих номерах тижневика ми опублікуємо рецензію на згадану книжку, присвячену його пам'яті.

У Варшаві готували «борщ єднання»

13 квітня у польській столиці відбулася благодійна акція «Український борщ єднання». Її гості взяли участь у майстер-класах з приготування традиційної страви, які провів український кулінарний експерт та шеф-кухар Євген Клопотенко.

Акція мала на меті не тільки зібрати кошти на гуманітарну допомогу людям в «гарячих точках», але й підтримати українських виробників, адже саме у них закупили продуктові набори. Також, як зазначають організатори, цей захід — ще один спосіб популяризації української культури та привернення уваги світової спільноти до війни.

Проект «Український борщ єднання» організований Міжнародним штабом допомоги українцям разом з Інститутом культури України. Його проводитимуть у різних державах Європи, а стартував він саме у Польщі. Акція у столиці відбулася на запрошення Товариства друзів України в Варшаві та за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України.

**У Польщі видали казку
для українських дітей-біженців**

Завдяки старанням вроцлавських науковців та спеціалістів була створена унікальна казка для дітей з України, які разом зі своїми сім'ями змушені були покинути рідну домівку. Про це повідомляє *Gazeta Wyborcza*. «Оля, Бориско та їхні нові друзі» розповідає історію родини — мами, брата і сестри, які поклали перед справжнім випробуванням: потрапивши до Польщі, вони повинні були адаптуватися до нової реальності, вивчити мову, познайомитися з новими місцями та людьми. Ідея такого видання з'явилася вже у перші дні після початку повномасштабної війни, 27 лютого. Ініціаторами написання казки були професорка Юстина Жюльковська та професор Даріуш Галашинський із Вроцлава. За декілька днів долучилася ціла команда авторів, редакторів, ілюстраторів — загалом 20 осіб, які й втілили ідею у життя.

Як розповідає професор Галашинський, казка має дві мети. По-перше, це маленький подарунок для українських дітей, щоби показати: їм раді у Польщі. По-друге, ця книжка — своєрідний путівник для освоєння нової реальності.

Фото з вебсторінки видавництва Вроцлавського університету

Книга призначена для дітей 4-7 років. Вона доступна в онлайн-форматі чотирма мовами: українською, російською, польською та англійською. Крім того, на ютубі є її аудіоверсія українською.

**У Києві з'явиться станція метро,
названа на честь Варшави?**

Одну зі станцій київської підземки можуть назвати на честь Варшави. Про це заявив мер міста Віталій Кличко в ефірі парламентського телеканалу «Рада».

Очільник української столиці підтримав пропозицію перейменування кількох станцій із «недружніми» назвами: йдеться, зокрема, про «Мінську». «Якщо з Мінська йдуть погрози, а з території Білорусі випускають ракети по наших будинках, то це не дуже дружнє нагадування для киян. Переконали, що Мінська може стати Варшавською — це місто, яке допомагає Києву, прийняло дуже багато біженців, — зазначив Кличко. — Треба, щоб нам, киянам, назви столичних станцій метро нагадували про позитивні зміни та про те, хто є нашими справжніми друзями. А не звеличували тих, хто посилав сюди орду і смерть українцям».

Як зазначається на сайті міської ради Києва, у столиці тривають процеси дерусифікації. Найближчим часом планують перейменувати 15 вулиць та 5 станцій метрополітену.

Шукаєш вакансію або працівників?

Уже понад 10 мільйонів людей виїхали зі своїх рідних міст та сіл внаслідок війни в Україні. Близько 4,5 мільйонів покинули свою державу. Із пошуком роботи для них допомагає, зокрема благодійна організація «EmployUkraine», яка створила платформу з такою ж назвою.

Її мета — дати можливість кожному кваліфікованому українському біженцю продовжувати заробляти на життя незалежно від його поточного місцезнаходження. «Українцям із відповідними навичками потрібно створити профіль, щоб продемонструвати свої вміння, а також додати необхідні деталі, щоб визначити свої повноваження та рівень кваліфікації», — зазначають творці платформи «EmployUkraine». Саме на ній роботодавці реєструються та публікують свої вакансії вручну або автоматично через систему відстеження кандидатів. Вакансії можуть бути дистанційними, в офісі, на неповну чи повну ставку. Завдяки платформі можна спілкуватися з кандидатами, обробляти заявки, проводити інтерв'ю та відбір. Після обрання певного працівника роботодавець має змогу найняти його безпосередньо або через одного з партнерів платформи, який може обробляти контракти, податки та платежі. Деякі працедавці надають також тимчасове житло і допомагають з візами. На платформі на сайті employukraine.org вже зареєстровано понад 10 тисяч користувачів і понад 2020 роботодавців, зокрема і з Польщі. Вона має кілька мовних версій, серед яких — українська та польська.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

АКЦІЯ «ВІСЛА»

«Треба було все відбудовувати від фундаменту»

Чверть століття тому о. Ігор Гарасим ЧСВВ провів опитування серед депортованих під час акції «Вісла» на Вармію та Мазури. Ці люди проживали переважно в Бартошицькому та Кентшинському повітах. Пропонуємо увазі читачів кілька документів, які є свідцтвом трагічної долі українців 75 років тому.

Анкети містили запитання про імена та прізвища, місця народження, проживання та виселення, ставлення до українців на місці прибуття, оцінки щодо акції «Вісла», участь у церковному та суспільному житті тощо. У кількох випадках опитувані або їхні близькі заявили, що зазнали катувань у таборі в Явожні. Також бували згадки про те, що батька забрали у Сибір, звідки він повернувся через десять років, а когось із близьких солдати вбили ще до виселення. Акцію «Вісла» переважно називали трагедією, при цьому більшість респондентів довго вірила у повернення у рідні сторони. Один із опитаних згадував, що вони два тижні сиділи перед хатою з надією, що хтось приїде і відвезе їх назад. Є також декілька свідчень про те, що депортація принесла спокій і краще у матеріальному плані життя.

Сталі елементи з'являються в описах церковного життя. Спочатку депортовані відвідують костели і раз на якийсь час намагають поїхати у Хшанову, де о. Мирослав Ріпецький започаткував греко-католицьку парафію. Коли з'являються церкви в Острому Барді, Бартошицях, Гурові-Ілавецькому чи Асунах, віряни врешті повертаються у свої храми. Відносно поширеним елементом опису суспільного життя є згадка про приналежність до Українського суспільно-культурного товариства або про його діяльність. «Батько їздив на перший з'їзд УСКТ до Варшави», — згадує один із опитаних. Люди говорять також про те, що передплачували «Наше слово». Одна з анкетованих згадує, що не купувала газети, але позичала у сусідів.

Пані Катерина (1937 року народження) з Будоміра на Любачівщині потрапила до Кандит біля Гурова-Ілавецького. Їхали два тижні, привезли з собою корову, теля, сухарі, одяг. Згадувала, що ворогування на місці не було. Поляки знущалися над німцями, українців не чіпали. Батьки спершу думали вертатися, але постановили, що вже немає куди. Пані Катерина відзначала, що в перші роки люди «сиділи тихо», боялися зізнаватися, хто вони. Зі зворотнього боку анкети є приписка: «мого вуйка страшно побили поляки». Пані Софія (1941 року народження) з Себечева на Сокальщині, своєю чергою, запам'ятала, що її родину вивозили на свято Івана Купала. Сім'ї вдалося забрати з собою одну корову, двох коней, скриню з одягом, подушками та периною, збіжжя, м'ясо (свинину) та сухий хліб. Описуючи свої відчуття, пані Софія говорила про страх, побоювання за дітей та сім'ю. Усе це старалися «перемагати» молитвою. Жінка згадувала, що зі «своїми» людьми виселенці могли зустрічатися тільки на православній літургії в Коршах. До костелу не ходили, бо не розуміли латинь. На великі більші свята й інколи по неділях поїздами вирушали до церкви у Хшанові.

Пізніше брали участь у літургіях в Острому Барді. За словами пані Софії, культурно-громадське життя почало розвиватися разом із появою «Нашого слова» та відкриттям українських класів у Педагогічному ліцеї в Бартошицях. Щодо оцінки акції «Вісла» анкетована говорила: «Переселення гарантувало спокій та шанс на „нормальне” життя, яке на старому місці не було можливе через розшуки упівців. Однак загалом акція принесла багато смерті та кривди зовсім невинним людям».

Пані Анна (1919 року народження) з Полонної на Сянїччині потрапила у Легіні біля Бартошиць: «Сама була, без нічого». Пережите описувала словами «біда, неприхильність, вигнали, вирізали, спалили». «Добре було б засудити це, бо я не була винна, мене било війсьсько», — відповіла вона на запитання про необхідність засудження депортації.

Пані Зеновія (1930 року народження) з Варяжа на Сокальщині потрапила у Троміти біля Бартошиць. Відповідала на питання коротко — переселення було страшне, виселили нас за те, що ми були українцями. Не належала до УСКТ, але виписувала «Наше слово». Спочатку сім'я ходила до костелу, часом їздила до церкви у Хшанові. На місце виселення вона приїхала не у 1947 році — потрапила туди на рік пізніше, оскільки спочатку її забрали до табору в Явожні. Інший депортований, пан Микола (1938 року народження) потрапив до Семпополя з Бобрівки на Ярославщині. Як відзначає чоловік, сім'ю не повинні були виселяти, але цьому посприяв солтис, який хотів захопити їхню землю. Пан Микола ходив до костелу, часом — до церкви у Хшанові, згодом — до святині в Острому Барді. Належав до УСКТ і виписував «Наше слово».

Ще один депортований відзначав: «Якби нас не переселили, там так само було би тяжко», а інший згадував: «Якби були умови для життя, я б нині повернувся».

Пан Теодор (1932 року народження) потрапив у село Вірвільти біля Бартошиць, а від травня 1947-го до жовтня 1948-го був ув'язнений в Явожні. «Арештували мене за те, що я був українцем», — говорив він, додаючи, що разом із ним до табору потрапили ще 40 людей. На думку пана Теодора, переселення відбулося для того, «аби знищити наш народ». Він відзначав також, що місцеве населення ставилося до українців неприхильно, їх обзивали, щотижня приходили працівники Управління безпеки і допитували. Чоловік спочатку ходив до костелу, кілька разів їздив до Хшанова, а потім відвідував церкву в Бартошицях або Гурові-Ілавецькому. Належав до УСКТ, передплачував «Наше слово». Його батько 10 років провів у Сибіру. 1957-го повернувся до сім'ї.

Пан Михайло (1926 року народження) з Верхрати потрапив до Беняви біля Лідзбарка-Вармінського.

Згадував, що поводитися з ними погано, багато людей арештували, зокрема його брата. Водночас місцеве населення ставилося неоднаково — були ті, що допомагали, і такі, що гнобили. Акцію «Вісла», за його словами, треба було засудити, бо це був «для нас найбільший можливий злочин». Пан Михайло відзначав, що громадське життя зводилося до того, що раз або двічі на місяць люди сходилися на базарі у Лідзбарку-Вармінському, говорили, хто, де і як живе. Вірили також, що незабаром їх усіх повезуть назад, додому.

Ще один опитаний, пан Станіслав (1932 року народження) з села Розтока потрапив у Родново — нині в Бартошицькому повіті. Сім'я забрала дрібні речі щоденного вжитку. Пережили страх і жаль за покинутою домівкою. На новому місці до них ставилися погано, як до «бандерівців». Пан Станіслав був переконаний, що кривду невинних людей треба засудити. У анкеті він відзначив також, що спочатку люди не організовувалися, бо боялися переслідувань. Потім, у 60-х роках, місцем зустрічей стало Гурово-Ілавецьке, туди також їздили до церкви.

Пан Михайло (1930 року народження) з Безміхової потрапив до Бань-Мазурських. Розповідав, що родина переживала за батька, якого арештували 1946 року і вивезли до Сибіру. Він повернувся у 1949 році. Під час виселення з родичами пана Михайла поводитися добре, бо його мати була полькою. Родина ходила до костелу, часом вони їздили до церкви у Хшанові на велосипедах. Не боялися говорити «по-своєму». Відзначали також українські свята.

Інша анкетована, пані Ольга (1926 року народження) з Монастирця до Кертин їхала сама. Батьків арештували і забрали у Явожню. У 1949-му повернулася мати, про батька немає інформації. Місцеві ставилися по-різному. Пані Ольга належала до УСКТ і виписувала «Наше слово». Пані Анна (1918 року народження) з Репеді потрапила у Легін біля Бартошиць. Дітям, згадує вона, тоді пояснювали, що виселення сталося через партизанський рух, який поляки хотіли знищити. Люди не боялися говорити українською, удома взагалі не розмовляли польською. Чоловік один раз їздив до Хшанова. Святкували свої та польські свята. Брат повернувся до рідного села, але оселився в чужій хаті.

Із Безміхової у Романково потрапив пан Михайло (1930 року народження). «Думали про смерть», — згадував він почуття під час депортації. У дорозі їм допомагали, поводитися добре. Михайлові сестри весь час плакали. Місцеве населення спочатку ставилося до них як до бандитів, потім відносини були мирні. Не боялися говорити «по-своєму», відзначали свої свята, колядували. Пан Михайло 60 років працював інструктором у воеводському відділі УСКТ — його завданням було створення пунктів навчання української мови. У Бартошицькому повіті їх утворили 16. «У травні 1947 року ми два тижні сиділи під хатою і думали, що повернемося у рідні сторони. Потім зрозуміли, що треба буде жити тут», — говорив пан Михайло.

Шлях пана Теодора (1941 року народження) лежав із Верхрати до села Шрамово у повіті Суш. Поляки ставилися до нього радше добре. Через рік батько поїхав до колишнього сусіда з рідного села, який потрапив у Кіселиці. Коли він повертався, його затримала міліція. Ніч провів у арешті, над ним знущалися. Пан Теодор відзначав, що людей «вирвали з корінням», позбавили церкви, мови, школи і традиції: «Треба було все відбудовувати від фундаменту, ми й далі це робимо». За його словами, акцію «Вісла» треба засудити, оскільки такий вчинок влади був безправний, порушив гідність людини і демократичні права. Чоловік розповідав, що в його околицях досить швидко почало повертатися церковне життя. Другі свята Христового Воскресіння відзначали у Хшанові, який знаходився за 250 км. «Там творилася нова Україна на вигнанні. Церква у Хшанові була спочатку єдиним місцем, де усе почало відроджуватися. Там видно було, що ми не загинули, і що треба боротися за своє», — говорив пан Теодор. Він додав також, що тоді почали виникати товариства, середні школи і пункти навчання української мови. Сам він здобув освіту в бартошицькому Педагогічному ліцеї, а потім викладав українську.

В архіві о. Ігоря Гарасима — понад 350 анкет. Досі вони не були опрацьовані й опубліковані, отже, й надалі залишаються цінним матеріалом для дослідників. ■

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

УКРАЇНА

Події тижня

Ситуація на фронті

Після того, як армія рф отримала поразку на півночі України, а українські військові звільнили Київську, Чернігівську, Сумську області та вийшли на державні кордони, почалася друга фаза війни. Росія продовжує обстрілювати усю територію країни, але свої сили зосередила на сході та півдні України, там, на лінії зіткнення, тривають бої, деякі населені пункти переходять з рук в руки. Станом на 21 квітня з початку широкомасштабної агресії росії українські військові знищили більше 21 тисячі російських вояк. Тривають поставки зброї — Захід почав постачати Україні важке озброєння. Триває обмін військовополоненими — 19 квітня відбувся вже п'ятий такий обмін. Під час нього, за словами віцепрем'єрки України Ірини Верещук, в Україну повернулося 76 людей, з них 10 — офіцери і 16 — цивільні особи. За даними агентства ООН у справах біженців, країну залишили майже п'ять мільйонів людей. Проте тренд змінився на протилежний — багато людей повертається.

Маріуполь — місто-герой

Місто Маріуполь перебуває у щільній блокаді, до територій, що перебувають під контролем України, майже 100 км. Але місто героїчно тримається, зокрема силами полку «Азов» та 36-ї бригади морської піхоти — вже майже два місяці. Частково позиції в Маріуполі зайняли війська рф, але українські військові утримують територію в районі заводу «Азовсталь». Там же, в укритті під металургійним комбінатом, перебувають цивільні, в тому числі діти, загалом біля тисячі осіб. Росія намагається штурмувати «Азовсталь» та бомбити надпотужними бомбами. Командир «Азову» Денис Прокopenко стверджує, що це так звані протибункерні бомби, які здатні пробивати міцні бетонні перекриття. Дані про використання росією тритонних авіабомб підтверджуються й іншими джерелами, зокрема, перехопленнями міжнародних військових.

21 квітня владімір путін під час зустрічі з міністром оборони шойгу несподівано наказав скасувати штурм «Азовсталі», натомість росія вирішила, що буде його блокувати. Радник голови Офісу президента України Олексій Арестович вважає, що рф зрозуміла, що «фізично не спроможна» захопити територію заводу. Крім того, він впевнений, що частина російських військ з Маріуполя перекинута на інші напрямки фронту в Донецькій області, аби виконати «головне політичне завдання» — вийти на адміністративні кордони Донецької і Луганської областей. Не дивлячись на слова путіна про припинення штурму, обстріли «Азовсталі» не припиняються.

За даними українських офіційних джерел, в Маріуполі залишається близько 130 тисяч мешканців. Влада постійно намагається домовитися про можливість гуманітарного коридору, аби вивезти з міста населення, але ці перемовини здебільшого успіху не мають. Натомість рф вивозить українців на свою територію. Мер Маріуполя Вадим Бойченко заявив, що до росії або підконтрольних росії регіонів України було насильно переселено близько 40 тисяч мирних жителів міста.

Херсонщина і «референдуми»

російські війська тимчасово взяли під свій контроль низку населених пунктів Херсонської області і, за даними Генштабу ЗСУ, хочуть вийти до адмінмежі Херсонщини. На захоплених територіях росія намагається встановити свій контроль — окупанти активізували підготовку до проведення «референдуму» про утворення «ХНР» («Харківської народної республіки»). Дату імітації волевиявлення народу призначили на 27 квітня. Як зазначає оперативне командування «Південь», проведення «референдуму» посеред тижня, у робочий день додатково свідчить про те, що волевиявлення місцевого населення росіян не цікавить, а «в заготовленому сценарії вже відомий результат».

Головне управління розвідки Міноборони України повідомляє, що для цього на окупованій території друкують бюлетені, бланки, брошури, плакати та буклети. Проте місцеві мешканці переконані, що реального голосування окупанти не проводитимуть, окрім показових дільниць, організованих для «картинки» російським медіа. Натомість саме «голосування» росіяни оформляють за допомогою паспортних даних, зібраних під час отримання «гуманітарної допомоги» (за словами місцевих, щоб отримати продуктовий па-

йок, люди мали заповнювати анкети із зазначенням особистої інформації).

Попри окупацію, поширення дезінформації і пропаганди та намагання ввести в області рублі, українці продовжують виходити на акції протесту, триває партизанська боротьба.

У розвідці також додають, що «референдум» щодо обрання мера та адміністративного приєднання до окупованого Криму готуються провести у місті Снігурівка Миколаївської області — мешканців закликають у визначений час прийти на дільниці. Захід організують проросійські голова місцевої ради Тетяна Мезіна та ексголова Олександр Ларченко.

В окупованій Снігурівці Запорізької області росіяни розпочали перепис населення людей пенсійного віку. Окупанти хочуть до 1 вересня встановити російську адміністрацію, відкрити відділення «пошти росії», запустити мобільний зв'язок та інтернет-послуги від російських провайдерів і ввести в обіг російські рублі. Розвідники також мають інформацію про початок оформлення російських паспортів, зокрема й закордонних.

Насильне вивезення українців в росію

Українська розвідка повідомляє, що росія активно вивозить українських громадян з тимчасово окупованих територій до рф. Після проходження фільтраційних таборів українців відправляють до економічно депресивних районів. Видання The Independent з посиланням на кремлівські документи пише, що путін підписав указ про переселення майже 100 тисяч насильно вивезених українців до віддалених куточків росії, зокрема в Сибір та за Полярне коло.

Постійний представник України при ООН Сергій Кислиця на засіданні Ради безпеки ООН повідомив, що рф примусово вивезла на свою територію понад 500 тисяч українців, зокрема 121 тисячу дітей. Він відкрито порівняв росію з Третім рейхом: «Розмах російських звірств зараз можна порівняти з тим, що відбувалося на території України в ході Другої світової війни, коли вона перебувала під нацистською окупацією». Невід'ємним елементом такого переміщення є фільтраційні табори, каже Кислиця. За його словами, дії окупантів можуть бути кваліфіковані як викрадення людей та вимагають рішучої відповіді міжнародної спільноти, насамперед відповідних структур ООН.

Затримано Медведчука

Фото СБУ

12 квітня президент Володимир Зеленський повідомив, що Служба безпеки України затримала Віктора Медведчука — українського політика, депутата партії «Опозиційної платформи — За життя» (вже забороненої в Україні) та кума владіміра путіна. Невдовзі після втрощення росії в Україну він зник з-під домашнього арешту, під яким перебував за підозрою про держзраду. Мережу одразу облетіли знімки Медведчука в кайданках та камуфляжі. Голова СБУ Іван Баканов зазначив, що політика затримали в результаті «блискавичної та небезпечної багаторівневої спецоперації» під час намагання втекти за кордон. «Ти можеш бути проросійським політиком і роками працювати на державу-агресора. Ти можеш ховатися від правосуддя останнім часом. Можеш навіть одягнути українську військову форму для маскування... Але чи допоможе тобі це втекти від покарання? Аж ніяк! Кайдани чекають на тебе. І на таких же зрадників України, як ти!» — йдеться в заяві СБУ.

Володимир Зеленський одразу виступив з ініціативою: «Пропоную російській федерації обміняти цього вашого хлопця на наших хлопців та дівчат, які зараз у російському полоні». З російського боку наразі бажання обмінювати політика не висловлювали. Дружина

Медведчука Оксана Марченко перебуває в рф і записує відеозвернення до Зеленського та інших політиків з проханням звільнити свого чоловіка.

Згоріла «Москва»

13 квітня голова Одеської обласної військової адміністрації Максим Марченко повідомив, що крилаті ракети українського виробництва «Нептун», які стоять на варті Чорного моря, завдали російському крейсеру «Москва» нищівних пошкоджень. Це той самий крейсер, що атакував острів Зміїний і є флагманом Чорноморського флоту рф, його вартість оцінюється у 750 млн дол. «Підтвердили, що ракетний крейсер «Москва» пішов саме туди, куди його послали наші прикордонники на острові Зміїний!» — написав глава Одеської ОВА.

Пояснюючи свою втрату, росіянам довелося обирати між двома варіантами: власною некомпетентністю екіпажу і атакою українців, і жодна для них не виглядала добре. Тож, росія спочатку не визнавала проблеми, але потім зазначила наступне: «Внаслідок пожежі на ракетному крейсері „Москва“ здетонував боєзапас. Корабель отримав серйозні пошкодження. Екіпаж повністю евакуйований, причини пожежі встановлюються». За попередніми оцінками, на борту перебувало біля 500 осіб, однак росія не визнає точного числа втрат екіпажу.

На озброєнні «Москви» було 16 протикорабельних ракет та 64 ракети протиповітряного комплексу С-300Ф. Із дальністю ураження до 150 км останні здійснювали прикриття з повітря акваторії Чорного моря між Одесою та Кримом. Крейсер «Москва» був оснащений ракетами «Вулкан», «Форт», артилерією, зенітним, протичовновим, міно-торпедним озброєнням, міг розмістити на своєму борту один вертоліт.

Марка з кораблем стала хітом

Фото з сайту «Укрпошти»

«Укрпошта» випустила поштову марку «Русский военный корабль, іді...». Станом на 20 квітня було продано вже близько 700 тисяч марок, повідомив генеральний директор «Укрпошти» Ігор Смілянський. Через значний ажіотаж «Укрпошта» оголосила про запровадження деяких обмежень на її купівлю. З'явилися відео, де було видно, як українці вишикуються в кілометрові черги з 5-ї ранку, аби придбати легендарну марку. Всього тираж марок з кораблем складає мільйон екземплярів і додрукувати його не планують. Як пояснили в «Укрпошті», кожна марка збереже свою історичну цінність.

У березні «Укрпошта» оголошувала національний конкурс ілюстрацій на тему «Русский военный корабль, іді...». Пошта отримала майже 500 листів з ескізами для поштових марок, обрала 20 найбільш вдалих ілюстрацій та оприлюднила їх, щоб громадськість обрала найкращий. Переміг ескіз українця Бориса Гроха, який жив у Криму.

warcrimes.gov.ua

Запрацювала платформа для збору доказів злочинів рф — warcrimes.gov.ua. Це своєрідний доказовий хаб, з яким працюють всі правоохоронні і державні органи.

Офіс Генерального прокурора разом з українськими та міжнародними партнерами створив цей ресурс для документування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних російською армією в Україні. Задokumentовані докази використовуватимуться для кримінального переслідування причетних до злочинів відповідно до українського законодавства у Міжнародному кримінальному суді в Гаазі та спеціальному трибуналі після його створення. На сайті платформи є покрокова інструкція для тих, хто передає свідчення про злочини рф. Дотримуючись її, кожен зможе зробити великий вклад у спільну перемогу України, зокрема на юридичному фронті.

Тетяна ДАНЮЧЕНКО

АКЦІЯ «ВІСЛА»

«Ідентичність виселених сімей може бути складною»

«В одному з сіл Лемківщини респондент 1932 року народження, який пам'ятав акцію „Вісла“, не міг чітко сказати, почувається він українцем, поляком чи лемком. На запитання про те, хто він, відповів, що є європейцем. Додав також, що під час І Світової війни всі на Лемківщині жили в згоді, і ніхто й не думав ділити людей на русинів, поляків та українців. На думку оповідача, такі поділи призводили до нещастя», – каже докторка Аліція Малішевська, соціологиня і культурологиня з Варшавського університету, яка вивчає вплив особистої та колективної пам'яті на ідентичність старшого та молодого покоління українців у Польщі. Аналіз переселенців 1947 року став головною темою її докторської дисертації. Робота вийде у вигляді книги.

▲ Міст біля станції у Вербковичах (Грубешівський повіт). Звідси у липні 1947 року вивозили дідів одного з представників молодого покоління - респондента докторської дисертації

Назва твоєї докторської дисертації звучить так: «Пам'ять і розповідь – дослідження на основі біографічних інтерв'ю з представниками української та лемківської меншин у Польщі». Чи знаєш ти, що багатьом членам української громади, зокрема читачам тижневика, такий поділ не сподобається, бо вони вважають, що лемки є частиною українського етносу?

Спочатку вся концепція моєї дисертації була направлена на вивчення української меншини. Проте, коли я поїхала на пілотне дослідження на фестивалі «Ватра» у Ждині, виявилось, що деякі мої співрозмовники відчували себе лемками. Респонденти стверджували, що не мають жодних зв'язків із українським народом. Тому у своїй роботі я виділила три категорії: групу, яка вважає себе лише українською; спільноту, члени якої називають себе лемками в регіональному розумінні, але водночас мають українську національну ідентичність; та лемків, які казали, що вони ніяк не пов'язані з українською нацією. Я вважаю, що як дослідниця я повинна об'єктивно представляти суспільну реальність, з якою мені доводиться мати справу «тут і зараз», тобто враховувати самоідентифікацію моїх співрозмовників, їхній спосіб визначення власної ідентичності, а не керуватися встановленими національними чи етнічними поділами. Звідси – така класифікація. Я питала не що ці люди писали в анкетах під час перепису населення, а ким вони себе відчують.

Під час останнього перепису, а також у 2011 році, можна було вказати подвійну національність. Коли ти спілкувалася з представниками молодого покоління і запитувала, хто вони та де їхня Батьківщина, що вони казали?

Усі вони вважали себе польськими громадянами українського походження. Я питала про Батьківщину, з цим насправді була проблема. Деякі респонденти не змогли однозначно відповісти, бо, з одного боку, вони відчували себе українцями, а з іншого – усе дитинство та молодість провели у Польщі. Я провела дослідження у 2013-2018 роках, тобто перед повномасштабною війною, яка зараз триває в Україні. Цікаво, що ніхто з молодих людей не хотів би туди переїжджати. Здебільшого це було

пов'язано з прагматичними причинами: рівень життя та заробітки у Польщі кращі. При цьому всі відзначали, що їм подобається їздити в Україну, їм там добре – незалежно від того, чи їдуть вони туди до родини, чи просто на відпочинок.

Скільки людей ти опитала і як знаходила своїх співрозмовників?

Я провела 35 інтерв'ю з представниками молодого покоління українців, які проживають у Гданську, Ольштині та Варшаві. Друга група моїх респондентів – це 44 особи з покоління, яке було переселене у 1947 році. Щодо старших – я вирішила зробити інтерв'ю і з тими, хто зміг поїхати назад на рідні землі після виселення – переважно це була Лемківщина – і з тими, хто з різних причин вирішив не повертатися до своїх втрачених домівок. Це люди, які живуть біля Зеленої Гори та Варшави. Досліджуючи це покоління, я використовувала метод «снігової кулі». Я сама полька і не знаю старших українців чи лемків. Тому, коли я змогла зробити інтерв'ю з однією літньою людиною і вже мала її довіру, я попросила інформацію про інших членів сім'ї чи друзів. Так я дійшла до наступних респондентів.

Рік тому, у жовтні, відбулася конференція з нагоди 30-річчя Об'єднання українців у Польщі. Одне з обговорюваних там питань стосувалося травм. Згідно з твоїм дослідженням, чи покоління, до якого я сам належу, має якісь травми через те, що наші бабусі й дідуся були виселені?

Я думаю, що онуки переселенців з 1947 року виховувалися на цих сімейних історіях. Респонденти з молодшого покоління наводили оповіді, які їм розповідали їхні бабусі, дідуся, дядьки чи тітки, і найбільше вони впливають саме на їхнє сприйняття та оцінку акції «Вісла», а також польсько-українських стосунків. У той час як покоління виселених осіб пережило II Світову війну, яка мала вплив на психіку всіх польських громадян, їхні онуки народилися у відносно спокійний період, і їхня ідентичність не була побудована на травмах. Деякі молоді респонденти не зараховували своїх бабусь і дідусів до категорії постраждалих. Декого навіть

▲ Аліція Малішевська

Фото з архіву героїні статті

дратувало, що українців у колективній пам'яті сприймають як жертв, особливо у літературі чи мемуарах. Я думаю, що ця травма передалася радше другому поколінню, тобто дітям переселенців, а не їхнім онукам.

Те, що наші предки були виселені, впливає на сприйняття польсько-українських відносин моїм поколінням, а отже, і на вибір партнерів?

Почну з того, що старше покоління дуже хоче, аби онуки знайшли пару, але найкраще, щоби ця людина була «з наших». У цьому немає нічого дивного: великий вплив на вибір партнера має те, у якій родині хто виховувався. Літні люди вважають, що якщо улюблена внучка чи онук вибирає собі дружину чи чоловіка польської національності, це простий шлях до асиміляції. Вони дуже бояться, що у змішаному шлюбі діти виростуть поляками. Побожування ці зрозумілі в контексті того, що вони хочуть залишитися національною чи етнічною меншиною в польській культурі, яка домінує. Тому в багатьох інтерв'ю старше покоління вболівало за своїх онуків, прагнучи, аби їхня «друга половинка» була з так званих «наших». Я розумію ці острахи, адже після акції «Вісла» переселенці фактично були змушені приховувати свою ідентичність на так званих «Повернених землях» (пол. Ziemia Odzyskana), тому

що їх переслідували, і люди боролися з масою негативних стереотипів. Взагалі політика тодішньої комуністичної Польщі мала на меті зробити країну мононаціональною, що знецінювало існування національних та етнічних меншин. Тому зрозуміло, що для старших осіб важливо, аби те, ким вони є, не вмерло разом із ними, щоби наступне покоління зберігало цю українськість чи лемківство. Проте серед опитаної молоді також є велика кількість людей, які не проти мати стосунки з поляками, хоча, безперечно, вони сприймають історію польсько-українських відносин не так, як більшість поляків. Молоді респонденти розповідали, що в розмові з друзями вони уникають важких питань, як-от тем Волині чи виселення у 1947 році.

Чому?

На їхню думку, поляки дуже однобічно сприймають історію, чому, безумовно, сприяє політика теперішньої влади. Наголос робиться не на добрих, позитивних польсько-українських відносинах, які мали місце, наприклад, під час спільної боротьби проти більшовиків у двадцятих роках минулого століття, не на союзі Пілсудського-Петлюри, а на кривавих конфліктах, як-от на Волинському злочині. Але я сподіваюся, що нинішня солідарність поляків з українцями супроти російсько-української війни, яка відбувається на «наших очах», призведе до зміни цього суспільного дискурсу. Наразі українці є нашими сусідами, невинними людьми, які зазнали жорстокого нападу з боку РФ. Сучасні політики також наголошують у медіа, що сильна та незалежна Україна – в інтересах Польщі.

Ти зосередилася на двох поколіннях – другому, народженому після депортації, і на людях, які пережили акцію «Вісла». Звідки такий вибір?

Я обрала найстарше покоління респондентів тому, що хотіла дізнатися про пам'ять останніх свідків історії. Це – ті люди, яких не буде вже через п'ять-десять років. Це був останній момент, аби зустрітися з ними та поговорити відверто – навіть не про історичні факти, а про їхні емоції та почуття. Я хотіла дізнатися, як вони та їхні родини пережили війну, як запам'ятали де-

АКЦІЯ «ВІСЛА»

портацію. Найчастіше я мала на увазі біографічну пам'ять, тобто розповідь про власний, індивідуальний досвід. Ще одне моє прагнення — це закріпити історію, «занурену в сьогодення». Для мене цікавою темою було те, як респонденти інтерпретували важкий досвід, який вони отримали, коли були маленькими дітьми чи молодими людьми. Важливим аспектом була також пам'ять між поколіннями. Як на молодих людей впливають сімейні історії їхніх бабусь і дідусів, батьків, дядьків чи тіток. Як ці оповіді формують їхнє сприйняття історії та ставлення до сучасного світу.

Дослідження третього покоління дало мені можливість простежити процес інтерпретації пам'яті бабусь і дідусів їхніми онуками. Бо біографічна та суспільна пам'ять багато в чому залежить від родинної та колективної — тієї національної чи етнічної групи, до якої ми належимо. Одного зі старших респондентів переселили ще коли він був малою дитиною, на так звані «Повернені землі», його родина зазнала багато зла від поляків. Натомість його син закохався у польську дівчину, сім'я якої походила зі Східних кресів. Родина невістки, своєю чергою, отримала багато травм від українців. Таким чином, біографічна та колективна пам'ять цих людей різко відрізнялися, оскільки вони належали до різних національних груп.

А щодо травм старшого покоління — чи були у тебе такі респонденти, які, попри те, що з моменту депортації минуло кілька десятків років, не хотіли говорити про ті часи?

Багато літніх людей дуже емоційно розповідали про виселення. Деякі просто починали плакати. Повертатися думками до тих подій для них було боляче. Мені як дослідниці теж було дискомфортно, коли мої оповідачі плакали, мені було дуже шкода, що єдине, що я могла зробити для них, — це слухати. Іноді я переривала інтерв'ю, аби респондент заспокоївся, а потім продовжувала запис. Деякі з опитаних прямо сказали, що можуть розповісти мені щось про українських партизанів — УПА, але за умови, що я вимкну диктофон. Це ознака того, що люди просто боялися. Можливо, на цей страх вплинула моя національність і припущення, що я використаю записані матеріали проти них.

Були випадки, коли хтось хотів відмовитися від спілкування з тобою через те, що ти полька?

В мене шукали українське коріння. Свої перші інтерв'ю я розпочала на «Ватрі» у Ждині. Із самого початку респонденти питали мене: «Звідки ти?».

Я відчувала, що їм дуже хочеться, аби хоча б частка мого походження була українською. Звичайно, я говори-

ла правду — що я полька, і ніхто з моєї родини не має українського коріння. Саме у такі моменти вони відмовлялися від бесіди, пояснювали мені, що у них болить голова, їм погано, або що нема про що говорити, бо якщо я полька, то все одно не зрозумію. Тоді я усвідомила, що для того, аби мати можливість проводити ці інтерв'ю, мені потрібен хтось, хто би «ввів мене» у світ цих людей, хтось, кому вони довіряють. Мені допоміг професор Анджей Ксеніч (Андрій Ксеніч, — ред.) із Зеленої Гори, який переконав респондентів поспілкуватися зі мною. Навіть у самій Зеленій Горі, у греко-католицькій церкві, священник оголосив, що опитування буде проводити дослідниця з Варшави, що варто висловитися і боятися нема чого. Завдяки такій підтримці переляк респондентів вдалося подолати. Уже провівши це дослідження, я зрозуміла, чому старше покоління відмовлялося давати мені інтерв'ю.

...через болісний досвід?

По суті так. Більшість моїх співрозмовників під час депортації або до неї втратили близьких родичів. Тому інколи ці бесіди були дуже важкими. Поставивши себе на місце людини, якій понад 70-80 років, яка дуже постраждала від поляків, бо саме польська сторона «закрила» українське населення, котре підозрювала у співпраці з УПА, у таборі праці у Явожні, і до якої тепер приходить молода полька і хоче поговорити про це... в цей момент я почала їх розуміти. Були також респонденти, які прямо сказали, що їхні родини воювали за Польщу в 1920 році. Деякі були також в армії Андерса; розповідали теж про греко-католицькі хрести на горі Монте-Кассіно. Навіть якщо вони мали документи про це чи відзнаки, їх все одно депортовували у 1947 році. Такі співрозмовники відчували образу: попри те, що вони боролися за незалежність Польщі, країна забула про це і зробила з них ворогів.

Найстарше покоління має великий жаль за табір у Явожні. Багато оповідей стосувалися теми невідшкодованої кривди, завданої ув'язненням у таборі, яких там тримали та катували з абсолютної необґрунтованих причин. І навіть у посткомуністичній Польщі вони не мають права на відповідну компенсацію за страждання. Друге питання стосується слідчих, які допитували та катували затриманих, — станом на сьогодні їм не висунули жодних звинувачень. І люди, які потрапляли до табору в Явожні, часто опинялися там через свою українську чи лемківську ідентичність. Один із моїх співрозмовників звернувся до Інституту національної пам'яті за поясненнями — чому його батько був ув'язнений. Окрім як про 200 сторінок протоколів провадження, яке прокура-

тура закрила, він нічого не дізнався. Це досі болить цим людям. Вони хочуть боротися з несправедливістю.

Щодо лемків — багато з них досі шкодують за втраченими лісами. Вони часто підкреслювали в інтерв'ю, що ставляться до них як до банківського вкладу, завдяки їм вони матеріально забезпечували свої сім'ї. У результаті депортації лемки втратили цей ресурс. Звісно, дехто відновлював своє право власності самостійно, через суд, але це лише окремі випадки.

Щодо власності. Чи хтось із респондентів казав, що його життя покращилося завдяки депортації? Інколи це вживається як аргумент для виправдання акції «Вісла».

Лише одна людина з 44 опитаних говорила у такому ключі. Це були лемкиня з Пантної, нині це село Малас-това. Уся її родина вирішила виїхати в Радянську Україну у 1945 році. Вони поїхали, а вона мала залишитися пильнувати майно на Лемківщині. На господарстві залишилася одна дівчина 16-17 років. Мені здається, вона страшенно боялася. Післявоєнні роки були дуже небезпечними: зґвалтування, постійні грабунки та бандитизм. Тому у 1947 році, коли виселяли сусіднє село, дівчина навіть чекала на депортацію.

З іншого боку, вона точно знала, що виселення не уникнути. За її словами, солдати прогнали її дуже «культурно». Цю пані переселили у Великопольське воєводство. Вона наголошувала, що її сім'ї дали дуже гарне «понімецьке» господарство. В її розповідях не було абсолютно жодних претензій. Ця респондентка усвідомлювала, що її сприйняття історії відрізняється від спогадів інших лемків, переселених під час акції «Вісла». Вона також була єдиною опитаною, яка сказала, що не сумувала за Лемківщиною.

А інші — за чим вони тужать?

Загалом більшість співрозмовників зазначали, що під час депортації вони були маленькими дітьми, підлітками чи молодими людьми. Помітна їхня туга за молодістю, за роками, проведеними у рідних селах, коли вони були сповнені сил, все життя було попереду, а майбутнє залежало від них. Багато респондентів розповідали про своє дитинство так: жили бідно, але панували сміх, радість, веселощі, добросусідські відносини. Один із опитаних сказав, що хоча після депортації йому вдалося повернутися до свого старого села, він досі не розуміє, хто є ким, не знає своїх сусідів. Для нього це не те село, яким воно було до 1947 року. Це стосується навіть природи. Для переселенців те, що «колись», тобто до депортації, завжди набагато краще за сьогодення.

Чи про акцію «Вісла» говорили в родині усіх твоїх респондентів?

Деякі з молодих людей розповідали мені, що їхні бабусі й дідусі не хотіли розмовляти з ними про виселення чи про перебування в Явожні. Навіть коли вони самі про це запитували, старші родичі реагували мовчанням або сльозами. Один із опитаних, який навчався в українській школі в Гурові-Ілавецькому, розповів про шкільний проект, який полягав у розмові з бабусею та дідусем про акцію «Вісла». Дідусь мого співрозмовника сказав, що нічого про це не скаже. Я думаю, що це є результатом непрацьованої травми і того, що люди не хотіли обтяжувати своїх близьких пережитими стражданнями. Була група молодих осіб, які сказали, що дізналися більше на цю тему від незнайомих, аніж

▲ Сорочка з Сокальщини, привезена у 1947 році бабусею одного з представників молодого покоління — респондента докторської дисертації

від власних родичів. З іншого боку, були бабусі й дідусі, які багато розповідали онукам про свої села до депортації, та поетапно — про саме виселення.

Твоя докторська дисертація є «най-свіжішою» у контексті цієї теми, адже ти захистила її лише місяць тому. Перед цим, імовірно, вийшло кілька книг про це. Чому ти взагалі взялася за цю тему?

Пам'ятаю, на уроці історії в середній школі вчителька розповідала нам про акцію «Вісла». Я не могла зрозуміти, чому це сталося. Для мене воно було таким далеким. Уже в університеті я почала заглиблюватися в цю тему, побачила, що є багато типово наукових книг. Тоді я подумала, що варто було би розглянути цю історичну подію на прикладі розповідей простих людей, яких виселяли. Я хотіла показати їхні емоції, почуття, те, як вони ставляться до власної історії «тут і зараз». До того ж, я застосувала типову літературну методологію. Основною темою дослідження були звичайні люди та їхня пам'ять. Моя дисертація не є історичною працею. Основний акцент я робила на почуттях, емоціях та світогляді людей, які пережили депортацію, і на тому, як ця травматична подія вплинула на наступні покоління, передусім на їхніх онуків.

Наскільки я знаю, твоя тема не всім подобалася. Розповіси про це?

Пам'ятаю, одного разу я була на науковій конференції в Кракові. Коли я почала говорити, що є лемки, які почувують себе українцями, у деяких учасників заходу це викликало сильне обурення. З іншого боку, я чула і звинувачення з боку українців — у тому, що відокремлюю українців від лемків. І все ж такі поділи існують навіть у сім'ях. У Гладішові одна з 80-річних респонденток сказала, що почувається лише лемкинею, що не має жодного стосунку до України. Вона підкреслила, що не знає мови, а держава Україна для неї чужа. А її улюблена онука сказала мені в інтерв'ю, що регіонально почуватися лемкинею, але за національністю вона українка. І ця ідентичність для неї дуже важлива.

Я також знаю, що ти хочеш опублікувати свою роботу. Коли на книгу можна чекати? Може, до чергової річниць акції «Вісла»?

Найголовніше, що є зацікавлення темою моєї докторської дисертації, і вже є видавець із Варшави. Сподіваюся, все піде у правильному напрямку. Видавничий процес досить складний і тривалий, тому я думаю, що книга піде до друку приблизно через півтора роки. ■

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

▲ Будинок при залізничній станції у Вербоковичах (Грубешівський повіт). Звідси у липні 1947 року вивозили дідів одного з представників молодого покоління — респондента докторської дисертації

Герої тіж плачут

В остатніх днях в інтернетовім радио мож почути нову прекрасну байку Герої теж плачуть, котру спеціальні з думком о дітях з України написала Alicja Safarzyńska-Platos.

Наймолодшы, котрых війна пригнала до нас, по дитячому переживають величезне, не лем для них, нияк незрозуміле, а юж напевно нима незавинене горе війны. Вельо з них в страху, голоді и холоді з мамом, бабцюм або опікунком, в черзі розтягнені кільометрами, днями и ночами, повільні наближали ся до границі, жебы охоронити своє жытя. Дорослым особам тяжко ест погодити ся з таким страшенном травмом, а што зробити, кед мусят переживати ей діти? Тішит того, же польскы книгаре за-дбали о наймолодшых и з українських видавництв стігають преріжны байкы. Хоцкі сут они доступны в наших книгарнях, то еднакож треба їх купити, а до того знаме, же байка байці нерівна.

Герої теж плачуть — то особливе видана, зато заслугоє на спеціальну рекомендацію. То серия терапевтичних книжечок, якы вказують барз

трудны емоції дітини, повязаны з войном и потребом втікани до іншой державы. Байка описує травматичны пережитя дітини в барз приступний и чесний спосіб, правдиві без нещырого, вымуженого потішани и таїня нележкой правды. То істория Лісовых Мышы, якы втічут перед войном и Польовых Мышы, котры принимают їх до своей хыжки. Прекрасны, едукацийны ілюстрації до книжечок зробила Ksenia Potępa. Додаткова корыст ест тіж и така, же мож їх самому друкувати дітям до читани и кольоруваня. Постепенне осваяня ся з мышатками-героями поможе краще зрозуміти науку, призначену не лем для діти. Вірте мі, тота наука придаст ся нам дорослым, бо часто сами не знаме як бесідувати з дітми на трудны темы. Байкы можна найти на стороні: potrzebafantazji.com/bohaterowie.

Герої теж плачуть юж переведено на: українську, російську, англійську,

французьку, німецьку, румунську, чеську, мадярську, голландську, італійську и кытайську мовы.

На українську мову байку перевели Ewa Kanoniak и Kateryna Hudsá, а лектором ест Лемкыня, редактор Радия Лемко — Оксана Грабан-Ліхтанська. З огляду на вельо занят, Оксана як раз тепер провадит в школах занятя не лем для діти з України, але и учителя, зато не могла як іншы приїхати до професийного студия в Варшаві. Дома сама награла байку и післала до Редакції. Інтерпретация Лемкыні найбарже сподобала ся видавцям. По обробці и доданию звуків дякы JUICE SOUND, можеме слухати ей, старчыт піти за тым мотузком: youtu.be/fJcPrJUranU.

Заохочую мамы, опікунів и учителя не лем тых діти, котры остатнім часом переїхали до нас з України. Каждый може уможливити своїм дітям и слухати з нима переживань мышаток, герої огріють серця, а разом лекше нести горе, котре и нам допикат.

З серії Герої... тыжден тому вказала ся друга байка під наголовком *Зустріч з героєм* той самой авторкы и в обробці тых самых осіб. Цілий час знаны нам

юж герої змагають ся з трудами войны, взаїмно себе познають, але тіж вчат ся розуміти свої реакції и панувати над своїма емоциями. Подібні як з першой, можеме вытягнути цінну науку, тіж ест в формі книжечкы до читани и кольоруваня, а найти ей можна за тым мотузком: youtu.be/3s3-U7Kuhgw.

Свіжо вказала ся и третя їх сестра під наголовком *Розмови Героїв* тіж в обробці тых самых осіб, але наразі чекат на версію audio. Як зазнайомите ся з героями двох першых части, то знам, же не буде потребувати ничыйой заохоты до сягніня по третю, а на наступны часты юж ждеме...

Майме надію, же світ доцяп не «зыйде на псы», же дорослы потрафлят зо собом бесідувати на трудны темы и все найдут спосіб и силу, жебы охоронити нашу землю од загибды. Можным того світа, особливо одповідальным за гнешню трагедию, тіж придали бы ся терапевтичны «байкы», може передумають и стигнут як раз на Великодній час... Добрі бы было. Ци-ж бы в дітиньстві ниhto не читал ім байок, котры кінчат ся щасливі? ■

Петрова ПАРАСКА

Торжество вшиткых торжеств

Не лем в церквах чуеме, же маме юж Великден, Воскресіння Христове справді ест найбільшым християньскым святом, Недільом вшиткых неділь. Знають о тім уважні слухаючи того, што ся голосно чытат або сьпіват на великодных богослужбах. Кажда неділя ест малом Пасхом, бо Служба Бога на памят наводит не лем жытя и смерт Ісуса Христа, але и Воскресіння, котре ест найважніше, зато росияне неділю зовут воскресіньюм. Шкода лем, же наїздники не святкують Великодня в свої державі и нам не позволили спокійні підготувати ся до Сьвята вшиткых сьвят.

Цілий світ видит, же за ідейом путіновского «русского мира» идут лем росияне, же «русский мир» никого не обдаровує жадным благом. Вшиткы видят, же лож лем зове себе правдом, а війну миром. Чемний человек зразу видит, же ніт в ній правды. росиянам старчыло неправду шільні вкрити чымси, што припоминає істинну, облуду старчыло вкрити хвором логіком. На жаль, не лем росияне маюч очы, але бестияльств війны горіючої на Україні не хочут відіти, маюч уха, але благаня о поміч з розбомблених українських міст не хочут чути.

Великден справді ест Сьвятом вшиткых християньских сьвят. Кед Ісус бы не гмер на кресті, кед Христос не зышол бы до аду, Сын Божий не вызволил бы вшиткых скорбящих. Дальше ад был бы місцьом, в котрім сатана держал бы полонених и нигда не дозволил бы ім од тамале вийти. Не было бы ани Церкви Христовой, ани нашого Великодня, кед давно тому Ісус Христос не воскрес бы и не розторошыл адовых двері. Стоїт на них на іконі Сошествія в ад, сут высаджені з завісів и повнят юж іншу ролю. Схрещены зо собом творят крест, адже не лем не зможут юж никого задержати в аді, але можут вызволити з нього вшиткых оправданих кырвьом Ісуса Христа. Гнеска повіли бы сме, же смерт и воскресіння Христове вправили їх в рух, же

од стоячого на них Ісуса одержали силу до вознесіння гмерлого в рай. Завдякы Ісусовій смерти на кресті, каждый человек, віруючий в Бога, може мигом взне-сти ся до Нього, Христос до аду зышол прецін по Адама и Єву. Думам, же не дармо філософы бесідують, же хотіти — значыт мочы. Жытя еднак доповідат, же не вшиткы хочеме того самого, не вшиткы тужыме за райом. Жебы врывати ся з туземного аду, старчыт взяти на ся свій маленький крест, а зразу приоблечеме ся в Христа (*вшитко, што зроби-ли сте єдному з моїх братів найменшых, мі сте зроби-ли* — Мт. 25, 40) и так як Ісус Христос будеме вічні жыти з Богом.

Наш підхід до Великого Поста ест ріжний, часто обмежений ест до стримуваня ся од такой ци сякой іджы, а таке пошынна далеке ест од ідеї поста. Стихира на стиховных з вечірні першого дня Великого Поста выразні бесідує, яким має быти християньский піст: *Постме постом милым Господеву, правдивий піст ест в одвертаню ся од зла, в не розпущанню языка, выкорінянню з себе не-нависти, зашмарянню похотей, одвертанню ся од обмовы, обману, лицемирства и в додержуваню даного слова — такий ест справжній піст.*

Християне маюч нагоду переоблечы ся в Христа в пості, товды уважні вслухують ся в Його голос и старають ся перестерігати Його заповіді. Повинен єм любити ближнього свого як себе самого. Кед иду за Христом, котрий ест моїм Дорогом, Правдом и Жытьом, то аджи з ворогом не можу ворогувати. Кед хочу гвойти до Царства Небесного варварам рівнаючым з земльом мою оселю тіж мам простити. Дожили сме часу великой пробы нашого християньства. Пережили сме Великий Піст, дожили сме Великодня, даст Бог, же и Україна гвойде в свій Великий Ден, в час справжнього миру, бо свій крест несе з правдивом віром в воскресіння.

Дехто, жебы зафальшувати істинну Пасху, прібує нам вперати, же аджи сьвяты по ріжному розуміли Великий

Піст. Покликує ся хоц бы на того, што св. Атаназий голосил: *Хто нехтує 40-єю і хто наче без уваги й з нечистим сердцем входить у святая святых, той не празнує празника Пасхи.*¹ Наведеним словам для противагы зачытають шыроко знаны слова великого отця Церкви св. Йоана Золотоустого: *Тоты, котры постили и тоты, што не постили, весельте ся днес. Стіл заставлений — спожывайте вшиткы до воли. Агния никому не брак-не — най ниhto голодным юж не буде.*² Суперечкы медже великыма Отцями первісной Христовой Церкви не є, вшиткы вышше наведены слова сут істинны. Ріжницю робит промовчаня того, што в великі великодні проповіді (з якой взята ест друга цитата) скорше выголосил св. Йоан Золотоустий. Він так само як и св. Атаназий високо цінит Великий Піст, в великодній проповіді бесідувал: *Кед дахто стигне прити аж на еденасту годину, най не боїт ся запізнїня. Гостинний ест Господар, дома прини-мат посльіднього як и першого; нагородит працюючого од еденастой години так як и того, котрий до роботи стал од першой. И над посльіднім має милосердя и першого нагороджує; и єдному дає и другого спо-магат; и вчынкы принимать и з намірів ся радує; труд шанує и добры наміры хвалит.*

Адже св. Йоан Золотоустий не нехтує потреби пошынна, лем не хоче до віры впроваджати аритметики (не іш мяса, адже-с добрым християнином, а кед іш — поганим). Покликаючи ся на при-чту о добрым господарю и робітниках о ріжних годинах стаючих до праці, св. Йоан Золотоустий вшиткых кличе до полагоды, постячих и непостячих. Св. Павло постячим не каже гордити ся своїм пошыньюм, але не хоче тіж, жебы сумували тоты, котры того не робили. Св. Павло и св. Йоан Золотоустий, бесідуючы о тых, котры не постили, не нехтують скорше наведених слів св. Ата-назия. Проповід св. Йоан Золотоустий голосил до присутных в церкви: *Най ниhto не плаче, же бідний, бо настало ца-рюваня вшиткых. Най ниhto не старат ся своїма гріхами, бо з гробниці засіяло прощєня. Най ниhto не страхат ся смер-ти, бо ей оковы зняла з нас смерт Спаса.*

Адже оба Отці Церкви вірним сынам не кажут бунтувати ся проти тым, котры низко хпали, але стигли юж дывгнути ся зо свого гріхопадєня. Сут ім рівны зато, же одвернули ся од зла и почали вертати до Бога. Промарніли вшитке майно, котрым Бог їх обдарувал, але не знищили Його образу и подобы, адже и мы фурт носме в собі образ и подобу Бога Всевышнього и никому не позвольтме си го одобрати. Україна ест вірна Богу, кырвьом невинных діточок, жытьом мужів и жен, зневоленых незтямныма муками, збещєнених, палених живцьом, потом и кырвьом вояків, героїчні захищаючих мирний нарід перед звірством ворога, одкупила бодай юж вшиткы провинны. Зато Бог дає, же: *Ше не вмерла України ні сла-ва, ні воля...* Світ знає, же справді: *Кед Господь не был бы з нами, як люде проти нас повстали, то певні живых пожєрли бы нас* (Пс 123, 1), же: *Кед бы не Господь охоронял місто, дармо пильнувала бы го сторожа* (Пс. 126, 2). Кырви жертв путіновских варварів старчыт для стер-тя гріхів цілого світа (тых з занєдбаних тіж). Бракує лем єдного, покаяння и занєхання братовбивства, загарбник мусит вдарити ся в свою груд. Добрі бы было, кед наїздник стиг бы зробити того не в посльідній годині свого жытя (як праведний розбійник), а зразу скорыстат з безконечного добротолюбья нашого Бога. Прецін не дармо сьпіваме: *Госпо-ди Боже мене помяни...* (и незло додає-ме) *нехай и грішник воскресне!* Оригеней бесідувал, же на кінци світа аджи Са-тана ся наверне. Може и московский кирило приде до тамы?

Дожили сме Пасхы, але ци вшиткы перешли сме зо смерти до Жытя? Вірю, же и для України скоро настане Великден, війна скоро ся скінчыт, а каждый ден без «русского мира» буде Великим Дньом. ■

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

1. Наводжу за: о. Ю. Катрій, Пізнай свій обряд, Свічадо, Львів 2004.
2. Homilia wielkanocna św. Jana Chryzostoma, наводжу за: www.cyrylimetody.maria-nie.pl.

Історія

▲ Мурал в Гданську

Фото з соцімереж

Гітлер, Сталін та російські політичні традиції

Яка ідеологія ближча сучасній росії

Теперішню росію дуже часто – як в Україні, так і у Польщі та західних державах – порівнюють із нацистською Німеччиною, а її лідера владіміра путіна – із Адольфом Гітлером.

Це, мабуть, добре працює на загальну уяву західноєвропейської публіки (аргумент ad Hitlerum, порівняння із найстрашнішим, відомим усім символом зла), але з історичної точки зору паралелі для політики та військової тактики сучасної росії шукати треба ближче. Доречніше інше порівняння, не таке метафоричне. Отож, у цьому контексті важливо продемонструвати той факт, що росія є безпосередньою наступницею тоталітарної СРСР, зберігає її історичну та інституційну тяглість.

Ця, певно, очевидна думка, все-таки дозволяє зробити деякі важливі висновки. Простіше зрозуміти всю політику росії, показавши, наскільки вона пов'язана з інакшою, аніж Третій Рейх, але беззаперечно настільки ж жорсткою, антилюдською державою, культ якої російські політики та військові визнають широко та привселюдно, не приховуючи свого захвату її «досягненнями».

З підручника НКВС

Це знаходить своє відображення, по-перше, у способі ведення війни та діях російських військових та поліцейських структур на окупованих територіях, що досить добре нагадує методи, які ми знаємо з минулого.

Подивімося на одну мікроісторію з війни-2022. Маленьке, досить периферійне село під Черніговом, березень/квітень цього року. Туди зайшли підрозділи збройних сил російської федерації. Першим ділом, зайнявши будинки для своїх потреб, вони почали шукати активних громадян. Знайшли двох: ветерана АТО та мисливця, «який, на їхню думку, борзо з ними розмовляв» (згідно зі свідченнями). Обоє чоловіків, звісно, розстріляли. У сусідньому селі чоловіка вбили за те, що був одягнений у камуфляжні штани (!). Ці приклади – непоодинокі та дуже показові. Такі речі – згідно з першими розповідями із визволених від російської окупації територій – відбувалися у багатьох селах і містечках Чернігівської, Київської, Сумської чи Харківської областей.

При нагоді достатньо згадати один із історичних епізодів, досить добре досліджений та емоційно близький багатьом сім'ям у Польщі та Україні, чий предки постраждали у цей період. Ідеться про радянську окупацію Східної Польщі та Західної України у 1939-1941 роках. У 1939-му Червона армія у

результаті спільно проведеної з III Рейхом агресії зайняла східні воєводства II Речі Посполитої. Одним із перших кроків була легітимізація радянської присутності на цих землях – вже у жовтні 1939-го там провели референдум за приєднання їх до Союзу. Під час військової кампанії у вересні того року радянські структури та комуністичні колаборанти почали вбивати та арештовувати чиновників, поліцейантів і колишніх військових, і цей процес тривав протягом двох наступних років. У 1940-му 21 тисячу затриманих громадян Польщі (серед них були етнічні поляки, українці, євреї, білоруси та інші) вбило НКВС у лісах Катині, у Харкові, Калініні та інших тюрмах СРСР. Масові репресії зачепили всі національності, не оминули також український політичний клас та конспіраційні групи. Важливим методом знищення соціальних структур були також депортації від 700 тисяч до 1 мільйона тамтешніх жителів.

Зараз, як і у 1939 році, ліквідація потенційних ворогів, які могли б організувати спротив, – це перші кроки окупанта на зайнятих ним територіях. Покарання, згідно з радянською методикою, відбувається превентивно, ще до вчинення якого-небудь протиправного кроку. Це безпосереднє застосування НКВС-івських підручників. Інші, ще страшніші злочини також прямо нагадують тактику дій радянської/російської армії в Україні та Польщі 40-х років, Афганістані 80-х або Чечні 90-х.

Шукаючи давні методи СРСР у сучасній війні, варто згадати також про масову депортацію мирних жителів України вглиб росії, а також – про примусову мобілізацію мешканців Донбасу чи Придністров'я (які і Західної України й Польщі у 1944-му до Червоної армії). А те, що, згідно з розслідуванням видання New York Times, у Бучі шестеро людей похилого віку померли від голоду, окремого коментаря не потребує. Картину доповнюють «референдуми» – у 2014-му в Криму та на Донбасі, ідея проведення такого «голосування» у Херсонській області вже у 2022 році (нереалізована з огляду на майже повну відсутність охочих вступати в колабораційні структури, а також, звісно, активність української оборони, яка все ще бореться за відвоювання самого Херсона).

Підміна понять

По-друге, безпосередній зв'язок між сучасними російськими та давніми радянськими методиками проявляється у московській пропаганді. На сторінках цього видання ми не маємо змоги провести повний її аналіз, але варто хоча

би згадати історичні аналогії. У 1939 році радянська пропаганда – на відміну від німецької – вважала агресію проти II Речі Посполитої не війною, а «гуманітарним процесом звільнення білоруських та українських громадян та забезпечення їхньої безпеки і прав» (Червоної армії визначили тоді наступне завдання: «перейти кордон і взяти під свій захист життя і майно населення Західної України і Західної Білорусі»), а також, звісно, «ліквідацією загрози для СРСР». Так само і зараз відбувається підміна понять – прикладом цього є називання війни «спеціальною операцією» (це формулювання просто з Орвелла, а зовсім не з Геббельса, до якого прирівнюють російську пропаганду), чи вигадки про те, що це Україна становила «військову загрозу» для росії, яка «тільки захищається».

Тоді, у 1939 році, польський посол у СРСР отримав ноту, в якій було вказано, що «радянський уряд має намір вжити всіх заходів для того, аби визволити польський народ від війни, у яку його кинули нерозумні керівники, і дати йому можливість зажити мирним життям».

Шукати аналогії далеко не треба. Слова путіна з 2022-го про те, що «росія зробила все для збереження територіальної цілісності України» та про «агресивний, націоналістичний характер самого режиму, який захопив владу в Києві» досить близько перегукуються із риторикою, вживаною 80 років тому.

Захист інтересів

По-третє – дивлячись на ширшу картину, дуже корисно розглянути ближче російську геополітичну стратегію. Після II Світової війни СРСР в політиці щодо сусідніх країн використовував так звану концепцію обмеженого суверенітету. Згідно з нею, у здобутий до 1945 року «радянській зоні впливу» (фактично окупованих країнах Центральної Європи), держава-суверен надала собі право втручатись у внутрішні справи інших країн «соціалістичного блоку». Після 1991-го російська федерація була змушена обмежити свою «бажану» зону впливу до теренів колишнього СРСР, із виключенням (поки що!) країн Балтії. Також росія частково змінила методи тиску на «неслухняні» уряди, поширюючи інструментарій гібридних, економічних чи інформаційних засобів, що відображається у так званій доктрині Герасимова з 2010-х.

Однак кремль не відмовився і від попереднього використовуваних методів, тобто безпосередньої військової операції. Так сталося у Казахстані, де відбулося – мабуть, уже забуте з огляду на війну в Україні – придушення народного повстання, яке може нагадувати нам події в Угорщині 1956-го чи Чехословаччині 1968 року, коли радянська армія зайшла, щоби зупинити продемократичні зміни у цих суспільствах. У 2020-му можливою була також безпосередня російська інтервенція в Білорусі, але тамтешній диктатор все-таки зміг «пацифікувати» власний народ внутрішніми силами, що дуже нагадує ситуацію у Польщі 1981 року – тобто введення «воєнного стану» польськими комуністами, аби СРСР не мусив втручатися для придушення руху Солідарності.

Згідно з таким світосприйняттям російського політикуму, незалежна Україна, позбавлена його впливів, не могла

існувати. А ргіорі неможливим був розвиток цієї держави, її демократизація, економічна та політична свобода. Це для путіна було «набагато гірше, ніж помилка» (приблизно так, як для советів – існування незалежної польської держави у 1918-1939 роках, що її Молотов назвав «потворним дітищем версальського договору»; це дуже нагадує путінські слова про розпад СРСР – «найбільшу геополітичну катастрофу сторіччя»).

Сто років злочинів без покарання

Російська держава є прямою послідовницею сталінської політики: інституційно, особистісно, ідейно. Люди, які ведуть війну проти України (і на безпосередньому рівні, і на пропагандистському), а також ті, що визначають стратегічні напрямки політики – всі вони є вихованцями системи СРСР. Звісно, у їхній ідеології також проявляються інші тренди – там намішано багато з російської імперіалістичної думки та нових шовіністських ідей, сформованих протягом останніх 30 років. Але все-таки їхній спосіб мислення про світ, найближче оточення, війну та суспільство формувалися у часи Союзу. У цьому є фашистський елемент, що дозволяє журналістам прирівняти путіна до Гітлера – але сталінської стратегії та тактики дій набагато більше. Називаючи речі власними іменами, ми можемо краще зрозуміти майбутні кроки нашої противника.

Однак тут з'являється, мабуть, іще важливіший висновок. Сучасні злочини росії стали можливими саме тому, що сталінські злодіяння, спосіб ведення війни, пропаганда, ідеологія не були покарані, не були засуджені світом. Виконавці радянських та російських репресій – від організаторів системи ГУЛАГ-у до фільтраційних таборів у Чечні – не мусили навіть тікати в Аргентину, як німецькі нацисти. Лазар Каганович, відповідальний за Голодомор та Катинь, помер на пенсії у 1991 році. В'ячеслав Молотов – також учасник згаданих злочинів та співник Гітлера при агресії на Польщу у 1939 році – помер 1986-го. Члени радянської системи вищої, середньої та нижчої ланок дожили до кінця своїх днів, виховуючи дітей, викладаючи в університетах, ведучи військові навчання, передаючи свій злочинний know-how наступним поколінням. А ті зараз використовують ці «надбання» в Україні, знищуючи Маріуполь та Харків, тероризуючи Херсон, вбиваючи у Бучі, розповсюджуючи брехливу пропаганду по всьому світу.

Сталінський тоталітаризм не мав свого нюрнберзького процесу, не був показаний для світу як абсолютне зло нарівні з нацизмом. Про деталі їхніх вчинків добре знаємо ми в країнах, окупованих СРСР в останні десятиріччя, але цього не розуміють на Заході, де порівняння путіна зі Сталіном нікого не вразить. Там сьогодні простіше зрозуміти поведінку росіян, прирівнюючи їх до нацистів 30-х і 40-х років XX століття.

Але тільки нагадування про російські злочини останнього сотні років та суворе покарання злодіянь сучасних допоможе досягти того, аби вони вже ніколи не повторились. ■

Мацей Пйотровський
Авторка фото – Гося Кавка

Мацей Пйотровський – за освітою історик та україніст, за покликанням – аніматор культури. Учасник польсько-українських меморіальних проєктів. Голова товариства «Фольковіско». Перекладає з української мови, працював із книгами Андрія Бондаря, Юрія Андруховича, Григорія Чубая, Василя Барки.

АКЦІЯ «ВІСЛА»

Вигнані українці

До 75-х роковин акції «Вісла»

Богдан Грицковян народився у селі Воля-Матіяшова, що неподалік від Балигроду Ліського повіту. Під кінець квітня 1947 року унаслідок акції «Вісла» його переселили на західні землі Польщі. Цей день він пам'ятає добре – йому було вже дванадцять років. Польське військо оточило тоді село, і дві-три години пересувалося по горах навколо нього. Аж ось нарешті до їхньої хати спустився жовнір і сказав, що протягом двох годин вони мають бути готові, оскільки їх переселятимуть. Спочатку родина у це не вірила, але потім прийшов другий жовнір і наказав, аби батько йшов у світлицю на збори господарів. Там офіцер повідомив усім, що за дві години українців виселять.

— Наше село було невелике, нараховувало всього 56 господарств, але попри це, у нас дуже часто відбувалися якісь військові акції. Пам'ятаю, що майже кожного місяця був похорон убитих поляками селян. У Бещадах поляки з нами обійшлися найгірше, ніхто стільки зла нам не вчинив, як вони. Військо Польське у моєму селі спалило кілька хат. Вночі приходили партизани УПА, — згадує Богдан Грицковян.

У селі жив усього один поляк із трьома своїми синами — решта мешканців були українцями. Син цього чоловіка, коли тут почалися організовуватися польські адміністративні структури, став членом Управління безпеки (Urzędu Bezpieczeństwa). Він часто вислав до села польське військо. Тоді загинуло кілька українців, а один із убитих був випускником Вчительської семінарії у Криниці. Саме він увечері попередив родину Грицковянів, що наступного дня прийдуть поляки. Так і сталося. Зранку бабця Богдана Грицковяна встала, запалила в печі й розбудила батька, кажучи, що село оточили. Минуло, однак, всього кілька хвилин — і солдати почали стріляти неподалік їхньої хати.

— Воля-Матіяшова розташовувалася в долині серед гір. До лісу вела польова дорога, саме нею втікали партизани, й армія відкрила по них вогонь. За деякий час жовніри прийшли до нашої хати й наказали старшому брату Ярославу одягнутися, взяти лопату й піти з ними, — розказує Богдан Грицковян.

Вони вирушили за столу, де лежав поранений чоловік. Жовніри наказали Ярославу копати могилу. Коли хлопець вирив яму, ті вкинули у неї ще живу людину, яка кликала на допомогу, і наказали Ярославові засипати її землею. Він відмовився це зробити. Тоді жовніри його побили. Прийшла бабця Ярослава й відтягнула його від військових. Нарешті один із них сказав, аби дитині дали спокій, й вони самі засипали могилу... Після того Військо Польське немовби втекло з села.

Тим убитим був Михайло — випускник Вчительської семінарії у Криниці. Його родина мешкала у горішньому кінці села, тому батьки Богдана сказали йому побігти і повідомити їм про те, що їхній син убитий. У той час родичі Грицковянів намагалися рятувати чоловіка — руками розкопали могилу, він був іще живий, однак невдовзі помер.

— Коли 24 лютого в Україні вибухнула повномасштабна війна, мені зразу пригадалося, як ми втікали під час акції «Вісла». Картини жінок з дітьми, що евакуюються, нагадали жорстокий 1947 рік. Тому я дуже переживаю через війну в Україні, бо знаю, що значить бути вигнаним зі своєї землі. На щастя, у нас під час виселення не стріляли — військо нас пильнувало та ескортувало, але не чинило нам кривди. Ми також не були свідками бомбардування наших сіл, тому страшно подумати, через що мусять проходити біженці з України, —

▲ Ольга та Богдан Грицковяни

каже Ольга Грицковян, дружина Богдана (з дому Романець), родом із Тириви-Волоської.

Під час виселення пані Ольга мала сім років. Вона пам'ятає, як її батько стояв біля порожньої стайні й ридав вголос. Дітей було четверо — батько посадив їх на віз і повіз до пункту зборів у Залужі. Там вони чекали під відкритим небом кілька днів. Ольга Грицковян згадує, що тоді їм не було що їсти. Батьки взяли з собою корову, то мали хоч молоко. Нещодавно брат нагадав Ользі, що коли вони плакали з голоду, один із польських жовнірів приніс їм супу. Жінка цього не пам'ятала.

За кілька днів українців посадили в потяги й повезли на західні землі. Ніхто не знав, куди їде. Їх везли у вантажних вагонах по кілька родин — корови разом з людьми, діти спали на соломі.

▲ Переселенська карта родини Богдана Грицковяна

Село Тирива-Волоська нараховувало аж 1200 господарств, понад половину — польських. До війни це було містечко з костелом, церквою, школою, магазином, касою «Стефчика».

Родина пані Ольги потрапила до села Зомброво біля Колобжега. На той час всі найкращі хати вже були зайняті переселенцями з Волині — родину пані Ольги поселили в будинку, який не мав ані вікон, ані дверей. За кілька днів з села виїхала німецька родина, й вони зайняли їхню хату, але перед тим поляки винесли з неї всі меблі та інші вартісні предмети.

— Батько отримав хазяйство, близько 7 гектарів землі, але без жодних господарчих будинків. Було лише приміщення для худоби — стайню для коня тато вже сам зробив. Це був дуже важкий час, ми мусили тяжко працювати, аби допомагати батькам, — згадує Ольга.

Її тато помер, коли йому було всього 52 роки, залишивши шістьох дітей. Після його смерті родина отримала господарство в іншому селі — там уже були допоміжні приміщення, але протягом двох років не було світла.

— Наш пункт збору знаходився у Гічві. Там ми просиділи чи не шість днів, оскільки туди звозили з гір інших українців. Одного дня прийшло двоє міліцейських і почали шось шукати. Один із них побачив мій ровер, вигукнув: «Ровер, який забрали у мене бандерівці» й відібрав його. Він у мене був іще до виселення... — каже Богдан Грицковян.

Під час переселення на західні землі з ними їхали семеро польських жовнірів та один офіцер, які добре ставилися до українців. Однак в Овенцимі з'явилися інші військові.

— Там ми стояли чи не добу. Жовніри ходили уздовж вагонів і забирали чоловіків. Зібрали приблизно десятих людей, серед них був мій батько, — роз-

повідає пан Богдан. — Військові повідомили, що чоловіки підуть до пекарні й принесуть усім хліб. Коли солдати вже рушили, один із них запитав мене: серед них є твій тато? Коли я підтвердив, він сказав: біжи за ними, плач і не відпускай батька. Так я і зробив. Після цього виявилось, що чоловіків вели насправді до табору праці у Явожні. Мій батько врятувався. Із дев'ятох осіб, яких забрали до Явожні з нашого села, повернувся лише один, а всі інші загинули.

Родину пана Богдана поселили в селі Тшеб'ятково, що неподалік Битова. Раніше там опинилися 15 родин «з-за Буга», у селі жили також німці. Через кілька днів після приїзду українців скликали до однієї хати і повідомили їм: якщо вони захочуть піти до сусіднього села, муситимуть взяти у солтиса посвідку, на якій точно буде вказано, о котрій годині йдуть та о котрій повертаються.

Ольга з Богданом познайомилася у 1962 році. Якраз тоді вона почала працювати вчителькою у початковій школі в Слупську і привела дітей на спектакль до лялькового театру, у якому працював Богдан. Через рік вони повінчалися, у них народилося двоє дітей: доня Оксана та син Андрій. Ольга Грицковян закінчила Педагогічний ліцей у Слупську, а після того — україністику в Щеціні. Згодом вона викладала українську мову в кошалінському пункті навчання.

— Пам'ятаю, ще коли я навчалася у школі разом з іншими учнями «з-за Буга», над українцями страшенно знущалися. Бувало, що нас били. Однак після завершення початкової школи лише я з нашого села вступила до середньої, яку закінчила успішно. Я довела, що українці не здаються, — каже пані Ольга.

Богдан Грицковян закінчив Народний університет у Ясені біля Битова, після чого отримав роботу у Ляльковому театрі у Тухомі. Згодом склав заочні акторські екзамени, які дали йому можливість роботи також у Драматичному театрі. Він кілька років пропрацював актором у Ляльковому театрі у Слупську, а переїхавши до Кошаліна, організував там ляльковий театр «Пухатек». Потім був у воєводському правлінні Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ) і разом з тодішнім секретарем Володимиром Серкізом організовував українське життя на Помор'ї.

— Ми змалку забирали своїх дітей у рідні сторони, аби показати їм, звідки наш рід. Згодом вони вже у студентському віці самі їздили в Бещади, а нині возять туди власних дітей. У нашій родині завжди важливими були українські звичаї та традиції, — каже Ольга.

Вона додає, що важкою для неї була поїздка до Тириви-Волоської у 2018 році. Якраз тоді вони з донею та зятєм поверталися з України й вирішили відвідати рідне село. У пам'яті пані Ольги все ще були липи, які посадив дід, і криниця біля них. У 2015 році вона її сфотографувала, а через три роки вже не змогла впізнати це місце, оскільки липи зрізали, а криницю засипали. Там росла рівно підстрижена трава.

Пані Ольга у своїй пам'яті, однак, і далі зберігає картину: біля рідної хати стоять липи, що їх посадив дід, а біля них — криниця, з якої можна напиться цілою водою. Бо який живою є пам'ять, доти триває наш рід. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

ІНТЕРВ'Ю

Не час сидіти в зоні комфорту

Якщо ти живеш десь далеко – скажімо, в Торонто – твої можливості допомогти Україні обмежені. Звісно, ти можеш робити благодійні внески, репости у соцмережах, ходити на протести. Утім, для декого цього недостатньо.

Igor Шляхтич із Торонто написав нам на фейсбуці з питанням – чи у Перемишлі потрібна допомога. Коли ми підтвердили, він не роздумував довго. Купив квиток на літак і прилетів допомагати.

Ігоре, звідки взялося таке рішення?

Я вже не хотів сидіти вдома. Прагнув бути поближче до місць, де є що робити, де прямо на твоїх очах твориться історія. Я взяв на роботі відпустку і вирішив, що можу приїхати до Польщі, на кордон з Україною, і реально допомагати. Я не хотів лише перераховувати кошти або скролити соцмережі, постити посилання на корисні матеріали. Цього для мене просто недостатньо.

На мій погляд, це досить незвичайне рішення. Перетнути океан, щоб волонтерити.

Перелетіти через океан – це не так важко, якщо в тебе є час та кошти на квиток. Крім того, я маю де жити в Перемишлі – у моєї родини тут є вільна квартира. Вас (перемиських волонтерів – ред.) багато хто рекомендував, зокрема моя товаришка з танцювальних занять, Лариса, яка тут була ще до війни. До речі, це ж твоя кузина, вона нас познайомила. А раніше тут волонтерили мої родичі – тобто я вже знав, як усе працює.

Відтак ідея того, куди саме поїхати, береться з особистих знайомств?

Теж, але про те, що в Перемишлі допомагають біженцям, повідомляли також різні організації. Одна з них – це канадське товариство «Закерзоння». Вони розповідали своїм членам, серед яких є мої батьки, що Народний дім потребує волонтерів. Батьки мені це повідомлення переслали. Я вже раніше наголошував, що хочу щось робити, вони порекомендували написати вам. Варто було спершу дізнатися, чи я справді там потрібен, аби випадково не створити ще більше проблем своїм приїздом.

Хто ти за професією?

Я працюю в ІТ, програмую комп'ютерні ігри в компанії AMD. Але у світі громадської активності я ще з дитинства – був у Пласті, товаришував з багатьма представниками СУМу. Ми в Торонто маємо також найбільшу групу українського народного танцю, яка називається «Барвінок». Я був її учасником близько 10 років. У нас є великий український фестиваль, на якому ми зустрічаємося у своєму колі, у дитинстві я ходив до української початкової школи.

Ти народився в Торонто, вірно?

Так.

А твої батьки?

Вони – діти переселенців з акції «Вісла», народилися у Польщі. Емігрували звідси 29 років тому. Наш дід, батько мами, сильно наполягав та фінансово підтримував їхній виїзд. Сам він ще раніше поїхав до Канади заробляти гроші, щоби допомогти родині. Мої батьки закінчили український ліцей у Лігниці, а звідти частина їхніх друзів також емігрувала в Канаду. Вони зробили цей вибір, аби зберегти свою ідентичність. Мені здається, що у Канаді зробити це набагато легше. Є українські навчальні заклади, організації, товариства, громади. Я сам пішов до загальноосвітньої середньої школи після того, як добре вивчив українську культуру.

Фото авторки статті

Чи ти як людина, народжена вже в Торонто, знаєш Польщу і польських українців?

Коли я був у початковій школі, ми прилітали до Польщі у середньому раз на рік – найчастіше влітку, на канікули, приблизно на місяць. З маминого боку – у сім'ї Назаровичів – більшість родичів емігрували до Канади. А з батькового, тобто з боку Шляхтичів, люди переважно залишилися у Польщі. Ми тут зустрічали бабу і діда, тітку, вуйків, двоюрідних сестер та братів. Ми їздили до Зеленої Гори, Гданська, Вроцлава, Варшави, Бань-Мазурських. Об'їздили всю Польщу ще до того, як з'явилися автобани.

А ти вже був колись у Перемишлі?

Лише раз, коли ми їхали в Україну після Помаранчевої революції. Але це не була поїздка саме до Перемишля – я тоді не ознайомився з містом, не мав нагоди по ньому походити. Тому зараз – це, насправді, перші мої відвідини. І мені дуже подобається. Я взагалі люблю європейські міста, якими легко переміщатися, де транспорт не настільки необхідний, як у Канаді – ти не мусиш мати автіку. Канадська інфраструктура створена для машин. А в Європі міста розплановані так, щоби по них можна було ходити: є велика частина простору лише для пішоходів. Мені також подобається галицька архітектура. Перемишль, звісно, невелике містечко, але дуже гарне. Мені подобається тут жити.

У чому полягають твої волонтерські завдання?

Я працюю зараз на вокзалі, де переважно треба перекладати, допомагати планувати подорожі по Польщі або до інших країн, як-от Німеччина чи Чехія. Іно-

ді треба знайти людям нічліг в Перемишлі і допомогти туди дістатися. Бувають потреби в медичній допомозі – зводити когось до медичного пункту та перекласти лікаря, у чому справа. І, звісно, доводиться досить часто носити валізи, бо біженці приїжджають із більшою кількістю речей, ніж вони у змозі нести. Тобто це комунікаційна і логістична праця.

Чи сильно вона виснажує?

Передусім треба бути терплячим. На вокзалі дуже багато чого відбувається одночасно, всі люди перебувають у стресі, іноді панікують, ти маєш їх заспокоювати і розуміти, що вони не завжди будуть тебе слухати або робити те, що їм рекомендуєш. Трапляються особи, які потребують довшої опіки. Тут я відчуваю себе потрібним, я радий, що допомагаю. Довго працювати – це для мене не надто важко, адже я приїхав саме задля того. Кожного дня я йду на чергування на вокзал на певну кількість годин, але так, щоб не виснажитися. Я вже знаю – якщо надто втомлюся, то почну сам створювати проблеми замість того, аби їх вирішувати.

Так, у нас уже були такі волонтери, які йшли на карантин одразу після приїзду.

Я також трохи хворів, причому не думаю, щоб це був ковід, просто застудився. А на вокзалі ти кожного дня вчишся чомусь новому: постійно щось змінюється, а ти все мусиш пам'ятати. Звісно, у перший день було трохи стресу. Але я швидко знайшов волонтерку, яка пояснила мені, де знаходяться: медичний пункт, реєстрація, платформи. За перші 3-4 дні я вивчив більшість речей.

Чи ти готовий рекомендувати своїм друзям волонтерську роботу в Перемишлі?

Так, але головне – це знати українську або російську мову. Бо наше завдання полягає в комунікації. Люди, які не знають мови, можуть лише носити валізки. Це, звісно, теж потрібно і важливо, але їхати лише переносити багаж – це досить безглуздо. Правда, є й такі, що вивчають основні слова, чують «Медика» і автоматично вирушають на кордон. А як треба дізнатися більше – тоді вже шукають перекладачів. Це теж вартісна допомога, але набагато більше ти можеш зробити, якщо вільно спілкуєшся українською або російською. І ще раз скажу: терплячість. Це праця з людьми, тобто є шанс зіткнутися з кимось, хто тебе розсердить. А ти маєш залишатися спокійним. Якщо даси волю емоціям, це лише погіршить ситуацію.

Думаєш, іще хтось із твоїх друзів з Канади наслідуватиме твій приклад?

Я їм це рекомендував. Багато хто має школу у дітей або роботу, і зможе приїхати лише через місяць. На жаль, думаю, їм і тоді буде що робити. Отже, хто може – нехай планує та вирушає.

Я сам би залишився тут надовше. Уже навіть поміняв квиток на тиждень пізніше. На роботі, коли взяв відпустку і сказав, куди їду та що буду робити, мені дали додатковий вільний тиждень. Вони, мабуть, бачили, що моя ефективність у професії зараз дуже низька, що мені важко зосередитися на звичайних завданнях. Я увесь час сидів у телефоні, постійно слідкував за повідомленнями з України. Тут я почуваюся набагато краще – коли розумію, що надав якусь реальну допомогу. Думаю, зараз не час залишатися у своїй зоні комфорту. Я вже не матиму відпустки для відпочинку, але не жалкую. Є ситуації, які цього вимагають. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

Фонд Український Народний Дім у Перемишлі

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu, ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

ПІДТРИМАЙ РЕМОНТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ПЕРЕМИШЛІ!

Об'єднання українців у Польщі та редакція газети дякують УСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ

Із січня по грудень 2021 року ОУП отримало від вас 9745, 87 злотих у пресфонд «Нашого слова». Найбільші перекази прийшли від:
Мирослави Кнут – 600 зл,
Юрія Ліборського – 1000 зл,
Стефана Колосівського – 1200 зл.

Також дякуємо:
Анджеєві Біскупу,
Марії Дацюк з Торонто,
Богданові Покришаку,
Мирославу Петризі,
Дануті та Романові Матвійчинам,
Анні Кертичак,
Стефанові Курдилі,
Василеві Нею з Австралії,
Анні Гаргай з США,
Анні Войтович з США,
Зенонові Войтовичу з США,
Володимирові Ковалю з США,
Стефанові Лашину з США,
Валентині Лабік,
Анджею Кшивуцькому,
Іванні Пшепюрській-Мацак з Англії,
Романові Дрозду

і ще кільком людям, які вирішили зберегти анонімність, і чий внески для нас також дуже важливі.

XLVII ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ АНСАМБЛІВ КОШАЛІН-2022

відбудеться

11-12 червня 2022 року (субота, неділя)
в Балтійському драматичному театрі у Кошаліні
на Театральній площі 1 (Plac Teatralny 1)

Зголошення про участь ансамблів
просимо надсилати поштою до 15 травня ц.р.

на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1
75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

У заяві слід вказати:

- назву ансамблю
- місцевість
- ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон,
- тему, заголовок, час програми (субота – не довше 15 хв; неділя – 10 хв)
- кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей)
- кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Ельблонзький відділ ОУП запрошує на

54-й Дитячий фестиваль української культури,

який відбудеться **21-22 травня 2022 року**
в залі театру ім. Александра Севрука в Ельблонзі
(вул. Театральна 11).

Додаткова інформація – за телефонами:
602-644-779 (Іванка Шмигельська),
605-295-005 (Мирослав Притула).

Організатори

З нагоди 100-літнього Дня народження

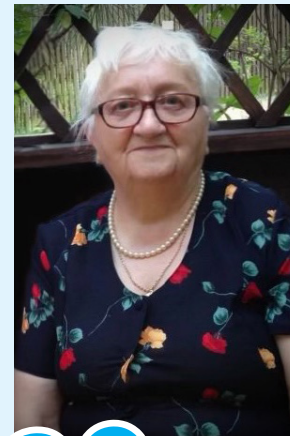
Катерини Тимчак

– багаторічної хористки сянської церкви
і передплатниці «Нашого слова» –
передаємо вітання!

100-ліття

Приятелі Софія і Ярослав Холявки

5 травня
90 років виповнилося
нашій дорогій мамі,
бабусі та прабабусі
ОЛЬЗІ КРАСЬКО
з Оструди.

Кохана Мамо,
Бабусю і Прабабусю!
Бажаємо Тобі
всього найкращого,
кріпкого здоров'я,
радості,
Божого благословення
на многії і благії літа!
Оля, Мирослав, Марійка
та Аня з родинами

90-ліття

Sprzedam umeblowane mieszkanie w 43-600 Jaworzno, województwo Śląskie.

Продам квартиру з меблями в Явожні, 43-600 (Сілезьке воєводство).

E-mail: mariusz.kalinowski70@o2.pl

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa,
tel.: 22 679-96-77 (sekretariat).

E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl

Internet: http://ukraincy.org.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2300 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Statki wyrażają точку zoru autorów i nie mogą być utożsamiane z oficjalną pozycją Ministra wewnętrznych spraw i administracji.

XX Zagальнопольський рисунковий конкурс

«Рідні землі дідусів моїми очима»

Праці просимо виконати у форматі A3.

Просимо не класти на малюнки пластиліну та гострих елементів, які можуть пошкодити дитячі роботи під час перевезення.

Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.

На звороті треба вказати: ► ім'я і прізвище дитини ► клас і школу, вік автора ► адресу і номер телефону

Професійне журі оцінюватиме роботи у категоріях виконавців:

- 1) діти дошкільного віку (до 6 років);
- 2) школярі 7-9 років (початкова школа);
- 3) школярі 10- 12 років;
- 4) школярі 13-15 років.

Найкращі праці будуть нагороджені та експоновані під час **XLVII Фестивалю українських дитячих ансамблів – Кошалін-2022**.

Робіт не повертаємо!

Праці просимо надсилати до 15 травня 2022

на адресу: Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.

тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009

zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

#ПІДТРИМАЙ УКРАЇНУ #STANDWITHUKRAINE #StopPutinNOW